

CUMHURİYET'İN İLK YILINDA ADALET DERGİSİ: 1923 YILI CERİDE-İ ADLİYYE'SİNDEN YANSIMALAR

Reflections from the Ceride-i Adliyye In the First Year of the Republic of Türkiye

Arş. Gör. Betül ARGUNHAN*

Öz: Bir hukuk tarihi araştırması olarak bu çalışma, Adalet Dergisi'nin yüz yıl evvelki sayılarını konu edinmiştir. 1923 yılı sayılarında yer alan yüksek mahkeme kararlarının künyelerini ilgililerine ulaştırmayı hedefleyen çalışmada ayrıca kararlar muhtelif açılardan incelenmiştir. Kararları veren temyiz mercileri, kararların konuları ve kararlarda geçen kanunlar incelenen öğelerdir. Sunulan karar özetlerinin, mezkûr dönemi çalışan araştırmacılara kolaylık sağlayacağı umulmaktadır. Çalışma esnasında yararlanılan dergi nüshaları Adalet Dergisi'nin internet sitesinde yayınlanmış olan nüshalardır. Nüshalarda yer alan muhtelif yüksek mahkeme kararlarının giriş kısımlarında verilen özetler Latinize edilerek çalışma ekinde verilmiştir. Şer'i temyiz dairesi kararlarında özet kısmı yer almaması sebebiyle, bu kararların künyelerine ek olarak konularının anlaşılması amacıyla esbâb-ı nakziyyelerinin giriş kısmı verilmiştir. Çalışma neticesinde, öncelikle Ceride'nin incelenen sayılarında yayınlanan kararların Osmanlı temyiz mahkemesi kararları değil Ankara Hükümeti'ne bağlı Sivas Muvakkat Temyiz Heyeti kararları olduğu, bunun Ceride'nin yayın hayatında bir dönüm noktası teşkil ettiği söylenebilir. İkinci olarak, incelenen kararların hem hukuk hem ceza alanlarında günlük hayatta sık karşılaşılan haksız fiil, ecrimisil, tazminat, öldürme, hırsızlık gibi konulara ilişkin olduğu görülmüştür. Üçüncü olarak muhakeme usulünün önemsendiği sonucuna varılmıştır. Diğer yandan, yayınlanan kararlarda hem Osmanlı hem de Büyük Millet Meclisi'nce neşredilen kanuni düzenlemelerin dayanak yapıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ceride-i Adliyye, Tanzimat dönemi, Osmanlı hukuku, Cumhuriyet, istinaf, temyiz

Abstract: As a legal history research this study is discussed issues of Adalet Journal before a hundred years. In this study that aims to present identities of appeals court decisions in issues of 1923 to those concerned, the decisions also were analyzed from various perspectives. The analyzed subjects are that's; courts that make the decisions, matters of decisions and laws in decisions. It is hoped that the presented summaries of decisions will provide to researchers who study mentioned era. The issues of journal we use are issues the published on the Adalet Journal's website. The summaries in the introductory sections of various high court decisions in the copies have been Latinized and given in the appendix. Because of there is no summary part in decision of sharia appeal court, with the aim of to be understood decisions's matters, in addition to these decisions's identity, a little part of esbâb-ı nakziyye (justification) have been given. As a result of the study, firstly, we can see the published decisions in the examined issues of the Ceride are not decisions of Ottoman appeal court, but the decisions are from Sivas Provisional Appeal Committee affiliated with the Ankara Government. This is a turning point in publishing life of Ceride. Secondly, we can see the examined decisions in both law and criminal fields were about issues such as tort, criminal action, compensation, murder and theft, which are frequently encountered in Daily life. Thirdly, it was concluded that the procedure of reasoning is important. On the other hand, it was observed that both of Ottoman and National Assembly's legal regulations were based on published decisions.

Key Words: Ceride-i Adliyye, Tanzimat era, Ottoman law, Republic, appeal

* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk Tarihi Anabilim Dalı, betulargunhan@aybu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2637-9376.

DOI : 10.57083/adaletdergisi.1382371

GİRİŞ

Kadim geçmişten bugüne dek dünya üzerinde çok sayıda devlet kurulmuş, bu devletler bir seyir üzere ömürlerini sürmüş, tamamlamış ve tarihe karışmışlardır. Kurulurken halk unsurunu kendisinden önceki devletlerden miras alan her yeni devlet, yerini başka bir devlete bırakırken halk unsurunu da âdet olduğu üzere miras bırakmıştır. Yıkılan bir devletten yeni kurulan bir devlete kalan tek miras şüphesiz halk unsuru değildir: İnsana bağlı olarak hukuk unsuru da tarihten bugüne bir devletten bir diğer devlete miras kalmak suretiyle kendi çizgisinde yol almıştır. Osmanlı Devleti de ömrünün nihai safhalarını yaşarken son derece geniş çaplı bir hukuk reformuna girişmiştir. Tanzimat'ı takip eden süreçte Osmanlı yargı teşkilatında çok sayıda değişiklik meydana gelmiş, bu değişiklikler ortaya düalist bir yapı çıkarmıştır. Bu düalist yapı, yargı örgütünün yenilenecek dönemin gerekliliklerine uyarlanmasında önemli bir adım teşkil etse de aynı zamanda birçok soruna sebep olmuştur¹. Öte yandan, incelenen dönemin İslam hukuk tarihi bakımından önemine de işaret etmek gerekir. Zira incelenen dönem, yeniden içtihat ve kanunlaştırma dönemi olması² hasebiyle yoğun kanunlaştırmaların da olduğu bir dönemdir. Bu minvalde hem yargı teşkilatında hem kanunlaştırma alanında yapılan çalışmalar, devletin son bulmasıyla tam bir kalıba oturma fırsatı bulamamış, böylece birçok yeni hukuk metni ve müessesesi Türkiye Cumhuriyeti'ne miras kalmıştır.

Osmanlı'dan Türkiye'ye miras kalan hukuk külliyyatından bir öge de 1873 yılında³ Ceride-i Mehâkim adıyla yayın hayatına başlamış olan Adalet Dergisi'dir. Dergi, uzun soluklu serüveniyle Osmanlı'dan Türkiye'ye kalan hukuk mirasını gözler önüne serme nokta-i nazarında hususi önem arz eder. Ceride, bu öneme binaen daha önce birçok çalışmaya konu edilmiştir⁴. Bu çalışma ise 1923 yılında Ceride-i Adliyye

¹ Yargı organları arasında meydana gelen görev uyuşmazlıkları, ceza hukuku alanında kendisini bilhassa göstermiştir. Bkz.: Ahmet Kılınç / Davut Yıldırım, "Tanzimat Dönemi Düalist Hukuk Yapısının Şahsa Karşı İşlenen Suçlara Yansımaları", Necmettin Erbakan Hukuk Araştırmaları-Kamu Hukuku, Nuran Koyuncu / Abdülkadir Yıldız (ed.), NEÜ Yayınları, Konya, 2021, s. 175.

² Bu hususta detaylar için bkz.: Ahmet Kılınç, "The Influence of the Ottoman State on Islamic Law", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, S.7, 2022, ss.547-580 ve Betül Kayar, Tanzimat Dönemi Osmanlı Hukuk Reformları, Adalet, Ankara, 2021.

³ Bu çalışmada Rumi, Miladi ve Hicri takvim dönüşümleri Türk Tarih Kurumu'nun tarih çevirme kılavuzu kullanılarak yapılmıştır. Kılavuz için bakılabilir: <https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/>

⁴ Hulusi Yavuz, "Ceride-i Mehâkim", TDVİA, C.7, İstanbul, 1993, ss.408-409; Hulusi Yavuz, "Ceride-i Adliyye", TDVİA, C.7, İstanbul, 1993, ss.404-405; Sedat Bingöl, "Osmanlı Mahkemelerinde Reform ve Ceride-i Mehâkim'deki Üst Mahkeme Kararları", C.XX, S.1, 2005, Tarih İncelemeleri Dergisi, ss. 15-38; Ercan Karaismailoğlu / Rıdvan Abdurrahman Demirtaş / İbrahim Enes Onat, "Her Türü Yoksulluk İçinde Tekemmüle Doğru bir Hatve": Ceride-i Adliyye, Makale Fihristi ve Yazar Dizini (1909-1929), S. 13-14, 2012, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Dergisi, ss. 137-216; Abdullah Vefa Karataş, "Tanzimat Dönemi Hukuk Muhakemesinde İstinafi Mümkün Kararlar: Ceride-i Mehâkim'de

adıylayayın hayatını sürdüren derginin mezkûr yıl içinde yayınlanan on iki sayısında (7-18'inci sayılar) yer alan mahkeme kararlarının tetkik edilerek, hukukun hangi alanlarından kararların ceridede yayınlanmak üzere seçildiği, bu kararların hangi mercilerce verildiği, kararlarda atıf yapılan kanunların hangileri olduğu, böylelikle Ceride'nin Osmanlı hukuk metinleri ve kurumlarından Türkiye'ye geçiş sürecine dair neleri ihtiva ettiği hususları üzerine kurulmuştur. Böylece Cumhuriyetimizin yüzüncü yılından geçmişe doğru bakılarak, kuruluş yıllarına tekabül eden sürecindeki ilk yüksek mahkemesinin kararları incelenmiş olacaktır.

Bu esaslar üzere inşa edilen çalışmada önce kararları yayınlanan yüksek mahkemelerden, daha sonra karar özetlerinden hareketle kararların konularından ve kararlarda atıf yapılan kanunlardan bahsedilmesi planlanmıştır. Kısa bir sonuç bölümüyle sonra eren çalışmanın bir diğer amacıysa, mezkûr kararların girişlerinde yer verilen kısa karar özetlerinin Latinize edilerek çalışma ekinde sunulmasıdır. Böylelikle Ceride'nin fihrist çalışmaları bağlamında, 1923 sayılarında yayınlanan kararların konuları irdelenmiş olacaktır.

I. KARARLARI YAYINLANAN YÜKSEK MAHKEMELER

Ceridede; mahkeme-i temyiz ceza dairesi (heyet-i temyiziyye ceza dairesi), mahkeme-i temyiz hukuk dairesi (heyet-i temyiziyye hukuk dairesi), heyet-i temyiziyye-i şer'iyye dairesi ve mahkeme-i temyiz istidâ dairesi (temyiz istidâları dairesi) kararları yayınlanmıştır. Bu başlıkta kısaca bu dairelerden bahsedilecektir.

A. OSMANLI DEVLETİ'NDE MAHKEME-İ TEMYİZ

Osmanlı klasik döneminde sistematik bir temyiz usulü bulunmazken, kadı mahkemelerinin kararlarından memnun olmayan tarafların konuyu Divan-ı Hümayun'a taşıyabildikleri bilinmektedir⁵. Bu durumda Divan ya yeniden hüküm verecek yahut yeniden hüküm verilmek üzere davayı kadı mahkemesine gönderecektir⁶. Tanzimat sonrasında ise şer'i mahkemelerin temyiz mercii olarak Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye ve nizamiye mahkemelerinin temyiz mercii olarak Divan-ı Ahkam-ı Adliye tesis edilmiştir⁷. Ardından 1879 yılında

---

Yayımlanmış Kararlar Kapsamında Bir İnceleme", S. 70, 2023, Adalet Dergisi, ss. 571-612; Betül Argunhan, "Ceride-i Mehâkim'in Tanzimat Dönemi Osmanlı Hukuku Bağlamında Tahlili (1873-1875)" S.70, 2023, Adalet Dergisi, ss. 613-666 çalışmaları örnek olarak verilebilir.

⁵ Mehmet Âkif Aydın, Türk Hukuk Tarihi, 16. Baskı, Beta, İstanbul, 2019, s. 138; Ekrem Buğra Ekinci, Ateş İstidası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 102 vd.

⁶ Ahmet Mumcu, Divan-ı Hümayun, 5. Baskı, Phoenix, Ankara, 2020, s. 78.

⁷ Halil Cin / Gül Akyılmaz, Türk Hukuk Tarihi, 13. Baskı, Sayram, Konya, 2021, s. 178-186.

Ayrıca Divan-ı Ahkam-ı Adliye hakkında kapsamlı bir çalışma için bkz.: Ali Turan, Divan-ı Ahkam-ı Adliye, Adalet, Ankara, 2022.

Mehâkim-i Nizâmiyenin Teşkilatı Kanun-i Muvakkati yayınlanmıştır⁸. Bu kanunla birlikte Divan-ı Ahkâm-ı Adliye yerini Mahkeme-i Temyiz'e bırakmıştır. Nizamiye mahkemeleri bu kanuna kadar divan-ı temyiz, mahkeme- temyiz gibi farklı şekillerde adlandırılırken, bu kanunla 'temyiz' kelimesi üst mahkemeyi ifade eder şekilde yalnızca temyiz mahkemesi için kullanılmaya başlanmıştır⁹. Mahkeme-i Temyiz kendi içinde bazı dairelere bölünmüştür.

1. Mahkeme-i Temyiz Hukuk ve Ceza Daireleri

1879 seneli Kanun'un dördüncü fasıl ve kırkıncı maddesiyle başlayan ve kırk üçüncü madde ile sona eren bölüm 'Mahkeme-i Temyiz' başlıklıdır¹⁰. Buna göre; temyiz mahkemesi ceza ve hukuk isimli iki daireye bölünmüştür. Mahkemede bir reis-i evvel ve bir reis-i sâni bulunur. Reis-i evvel, bulunduğu daireye ve iki dairenin toplanmasında mahkemenin heyetine başkanlık eder. Ceza dairesi on, hukuk dairesi altı üyeden oluşur. Bu dairelerin her birinde bir baş mümeyyiz ile gereği kadar mümeyyiz ve zabıt katibi istihdam edilir. Ceza ve hukuk dairelerinin görevleriyle temyiz mahkemesinin iç işleri özel bir düzenleme ile açıklanacaktır.

Görüldüğü gibi, 1879 seneli Teşkilat Kanunu, temyiz mahkemesini ceza ve hukuk dairelerine bölmüştür. Ancak bu süreçte henüz şer'i temyiz dairesi ile istidâ dairesi kurulmuş değildir.

2. Mahkeme-i Temyiz İstidâ Dairesi

1887 yılına gelindiğinde, 19 Cemaziyelahir 1296 Tarihli Mehâkim-i Nizamiye Teşkilatı Kanun-i Muvakkatinin Dördüncü Fasıl-ı Muaddeli başlıklı bir kanun ile istidâ dairesi kurulmuş ve Mahkeme-i Temyiz dairelerinin sayısı üçe çıkmıştır¹¹. Bu kanunla istidâ dairesinin görevleri de düzenlenmiştir.

Bu yeni düzenlemeye göre Mahkeme-i Temyiz hukuk, ceza ve istidâ dairelerine ayrılmıştır. Bu dairelerde bir reis-i evvel ve iki reis-i sâni bulunur. Hukuk ve ceza daireleri reis dışında altışar üye, istidâ dairesi reis dışında dört üyeden müteşekkildir. Hukuk ve ceza dairelerinde birer baş mümeyyiz ile gereği kadar mümeyyiz ve katip bulunurken, istidâ dairesinde yazı işleri memuru olarak katipler istihdam edilir ve bunların birisi başkatip olur. Hukuk ve ceza dairelerinin görevleri özel kanunlarla açıklanır (Madde 1-4). Düzenlemeye göre istidâ dairesinin görevleri; hukuk ve ceza davalarına ilişkin dilekçelerden kanuna uygun bulunanları kabul etmek ve ceza/hukuk dairelerinden ilgili

⁸ Düstur, I/4, s. 235 vd.: Meclis-i Mebûsân'ın İctima'ında Kanuniyeti Teklif Olunmak Üzere Mehâkim-i Nizamiyenin Teşkilatı Kanun-i Muvakkatıdır.

⁹ Ekrem Buğra Ekinci, Osmanlı Mahkemeleri (Tanzimat ve Sonrası), 2. Baskı, Arı Sanat, İstanbul, 2017, s. 234.

¹⁰ Düstur, I/4, s. 240-241.

¹¹ Düstur, I/5, s. 853.

olana sevk etmek; temyiz süresi geçen veya temyiz için gerekli şartları sağlamayan dilekçeleri reddetmek ve nakl-i dava dilekçeleri hakkında karar vermektir (Madde 5). İstidâ dairesi ayrıca taşradan gelen temyiz dilekçelerinden kanuna uygun olanların harç ve ücretlerini kontrol eder, eksik varsa tamamlanması için ilgililere bildirim yapar, harç ve ücreti süresi içinde tamamlanan dilekçeleri ilgili daireye gönderir; tamamlanmayanları iptal eder (Madde 6). Temyiz dilekçesi kabul edilmiş olup tehir-i icra kararı gerekli olan dosyalarda, istidâ dairesi tehir-i icraya dair bir ilmühaber verecektir (Madde 7). Çalışma usulü bakımından istidâ dairesi özellik arz eder. Bu dairenin kararları evrak üzerine ita olunduğundan taraflar davet edilip dinlenmez, bu daire kararlarına karşı itiraz, tashih-i karar ve şikayet yollarına gidilemez. Ancak oy eşitliği olması durumunda Mahkeme-i Temyiz'in heyet-i umumiyesince karar verilir. (Madde 8)

1887 seneli mezkûr kanundan kısa bir süre sonra çıkartılan bir başka kanunla 1887 seneli kanunun beşinci maddesi değiştirilmiştir. 18 Ocak 1888 tarihli Mehâkim-i Nizamiyenin Teşkilatı Kanunu'nun Dördüncü Faslının Beşinci Maddesi Yerine Kaim Olmak Üzere Kaleme Alınan Madde-i Kanuniyye'ye¹² göre, istidâ dairesi kabul ettiği dilekçelerden zamanasını, görev ve yetki kararlarıyla temyizi kabil olan karine kararlarını; hükümsüz olduğu ileri sürülen itham mazbatalarına ve resm-i damga nakdi ceza kararlamelerine ilişkin olanları bizatili temyizen inceleyecektir, bunlar dışında kalanları ilgili daireye sevk edecektir. Bu değişiklik, değişikliğe kadar yalnızca usuli işlere bakan istida dairesinin artık esas hakkında da hüküm kurabilmesi açısından önemlidir. Böylece istidâ dairesinin görevlerine yenilerinin eklendiği görülmektedir.

1907 yılında hukuk, ceza ve istidâ dairelerinin görevlerinde esaslı bir değişikliğe gidilmiştir. 4 Rebiülevvel 1325, 17 Nisan 1907 tarihli Teşkilat-ı Mehâkim Kanun-i Muvakkatinin 2 Temmuz 1303 Tarihli 4'üncü Faslı Muaddelinin 4 ve 5'inci Mevâdd-ı Muaddesi¹³ başlıklı bu kanuna göre; hukuk dairesi, hususi kanununda gösterildiği üzere her türlü hukuk ve ticaret davalarının temyizi kabil olan kararlarının temyizlerinden sorumludur. Buna ek olarak, hukuk dairesi kendi görev alanındaki kararların zamanasını, kanuni koşulları, temyizi kabil olmama gibi unsurlarını da kendisi inceleyecek ve uygun olmayanları reddedebilecektir (Madde 4). Ceza dairesi de hususi kanununda öngörüldüğü üzere cinayete dair mahkeme ve heyet-i ithamiye kararlarının temyiz işlerine bakacaktır (Madde 4). İstidâ dairesinin görevi öncelikle cünha ve kabahatlere dair ilgili mahkemece ve heyet-i ithamiyece verilen kararları temyiz koşulları bakımından incelemek ve gerekli şartları sağlamayan başvuruları reddetmek; ikinci görevi ise gerekli koşulları sağlayan cünha ve kabahat kararlarını temyizen incelemektir. Dairenin üçüncü görevi, resm-i damga nakdi cezasına dair kararlamelerle, itham mazbatalarından dolayı verilen hükümsüzlük ve ceza alanındaki merci tayini ve nakl-i dava dilekçelerini karara bağlamaktır (Madde 5). Şayet bir ilamda hem cinayet hem de kabahat ve

¹² Düstur, I/5, s. 992.

¹³ Düstur, I/8, s. 665.

cünhaya ilişkin karar varsa, ihtiva ettiği cinayet mevzuu sebebiyle bu ilamın temyizi ceza dairesince yapılacaktır (Madde 5).

Bu değişikliklerden başka, 1911 ve 1914 yıllarında da istidâ dairesinin görevlerini artıran birtakım değişiklikler olmuştur¹⁴. Akabinde 1921 yılında yayınlanan bir kararname ile istidâ dairesi ilga edilmiş, görevleri ceza dairesine verilmiştir¹⁵.

3. Mahkeme-i Temyiz Şer'iyye Dairesi

1917 yılında şer'iyye mahkemelerinin Şeyhülislamlık'tan alınıp Adliye Nezareti'ne bağlanmasını¹⁶ müteakiben, şer'iyye mahkemelerinin kararlarının temyiz mercii olarak Mahkeme-i Temyiz'de bir de şer'i temyiz dairesi ihdas edilmiştir.

12 Mart 1917 tarihli Bilumum Mehâkim-i Şer'iyye ile Merbûtâtının Adliye Nezareti'ne Tahvîl-i İrtibâtı Hakkında Kanun'un birinci maddesine göre, kazaskerlik, muhalledat ve evkaf mahkemeleri dahi dahil olduğu halde, bilcümle mehâkim-i şer'iyye ile emvâl-i eytam gibi kâffe-i merbûtâtının Meşihat'e olan irtibatı Adliye Nezareti'ne tahvil edilmiştir. Kanun'un ikinci maddesinde "*Mehâkim-i şer'iyyeden sadır olan ilâmât ve hücecin münhasıran merci-i tetkik ve temyizi olmak üzere Mahkeme-i Temyiz'de 'Şer'iyye' namıyla bir daire teşkil olunmuştur. İşbu daire bir reis ile altı azadan mürekkep ve diğer dairelerin hukuk ve vezâifini haizdir.*" denilerek şer'i temyiz dairesi kurulmuştur¹⁷. Kanun'un yedinci maddesine göre, bu kanunun icrasına şeyhülislam ve adliye nazırı memurdur. Yedi maddeden müteşekkil bu kısa kanunda, şer'i temyiz usul ve esaslarına yer verilmemiştir.

1920 yılına gelindiğinde, bu kez Bilumum Mehâkim-i Şer'iyye'nin Makam-ı Meşihate İade-i İrtibatı Hk. Kararname ile şer'iyye mahkemeleri Adliye Nezareti'nden alınıp yeniden Şeyhülislamlığa bağlanmış ve böylece Mahkeme-i Temyiz'in şer'iyye dairesi de ilga edilmiştir¹⁸. Ekinci'ye göre Ankara Hükümeti bu kararnamayı muteber kabul etmediği için¹⁹ aynı yıl Sivas'ta bir temyiz heyeti kurmuş ve kendisine bağlı şer'iyye mahkemelerinin temyiz mercii olarak bu temyiz heyetinde bir şer'iyye dairesi ihdas edilmiştir²⁰. Gelecek başlıkta Sivas'ta kurulan bu temyiz heyetinden bahsedilecektir.

¹⁴ Ekinci, 2017, s. 248.

¹⁵ Düstur, II/12, s. 451; Mahkeme-i Temyiz İstidâ Dairesinin Lağvı ve Vazife-i Kanuniyesinin Mahkeme-i Temyiz Ceza Dairesine Tefvizi Hakkında Kararname, 19 Zilkade 1339, 26 Temmuz 1337.

¹⁶ Aydın, s. 423.

¹⁷ Düstur, II/9, s. 270.

¹⁸ Düstur, II/12, s. 69.

¹⁹ Düstur, III/1, s.13: 16 Mart 1336 Tarihinden İtibaren İstanbul Hükümetince Akdedilen Bilcümle Mukâvelât, Uhûdât Vesairenin Keenlemyekün Addi Hakkında Kanun sebebiyle.

²⁰ Ekinci, 2017, s. 248.

B. CUMHURİYET'İN İLK TEMYİZ MAHKEMESİ: SİVAS MUVAKKAT TEMYİZ HEYETİ

Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan 16 Mayıs 1920 tarihli ve altında İcra Vekilleri Heyeti üyelerinin imzaları olan bir vesikada “*Umur-u Adliye Vekaleti tarafından Sivas'ta bir mahkeme-i temyiz teşkiline dair tanzim edilen layiha-i kanuniye kabul edildi ve Büyük Millet Meclisine teklifi karargir oldu.*” denilmektedir²¹.

Mezkûr vesikanın akabinde, 7 Haziran 1920 tarihli 1 sayılı Ceride-i Resmîye'de ilan edilen Muvakkat Temyiz Heyeti Teşkiline Dair Kanun'la Sivas'ta şer'iyye, hukuk, ceza ve istidâ dairelerinden oluşan bir Muvakkat Temyiz Heyeti kurulmuştur²². Bu heyetin her dairesinde bir reis ve dört üye bulunacak, ayrıca bir baş müddeiumumi ve iki muavin görevli olacaktır. Kanun'un dördüncü ve beşinci maddelerinde mezkûr memuriyetlere tayin edilme koşullarına ve altıncı maddede maaşlarına yer verilmiştir. Kanun'un icrasında Umur-u Adliye Vekili memur kılınmıştır.

Sivas'taki temyiz merciinin kuruluşundan kısa bir süre sonra, Ankara Hükümetince çıkartılan 17.01.1921 tarihli bir kararnameyle, Sivas Temyiz Heyeti ile İstanbul Mahkeme-i Temyizi arasındaki ilişki de nispeten aydınlatılmıştır²³.

İncelenen çalışmalarda genellikle, Osmanlı Mahkeme-i Temyizi'nin 1922 yılında İstanbul'un Ankara Hükümetine tabi olmasına kadar varlığını sürdürdüğü ve İstanbul Hükümeti sona erdikten sonra, Mahkeme-i Temyiz dosyalarının, bir kanunla, yukarıda zikredilen Sivas Muvakkat Temyiz Heyeti'ne devredildiği yazılıdır²⁴. Biz bu çalışma kapsamında mezkûr kanuna veya Mahkeme-i Temyiz'in Temyiz Heyeti'ne dosya devretmesine dair resmi bir belgeye veya arşiv evrakına rastlayamadık. Muvakkat Heyet-i Temyiziye merciinin defter ve kayıtlarının incelenmesi gibi daha detaylı bir araştırma ile bu husus açıklığa kavuşturulabilir.

Ceride bakımından bu gelişmelerin önemi ise şuradadır: 1922 yılında ikinci dönemiyle birlikte Ankara'da yayınına başlanan Ceride-i Adliyye'de yer alan temyiz kararları, Ankara Hükümetince Sivas'ta kurulan Muvakkat Temyiz Heyeti'nin kararlarıdır. Zira Osmanlı Mahkeme-i Temyizi'ne bağlı olan şer'i temyiz dairesinin 1920 yılında ve istidâ dairesinin 1921 yılında kaldırıldığından yukarıda bahsedilmişti. Bu

²¹ BCA, Fon:30-18-1-1, Kutu 1, Gömlek 1, Sıra 10, Tarih: 16.05.1920.

²² Ceride-i Resmîye, Numara 1, Sene 1, 7 Şubat 1337

(<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1.pdf> ve ayrıca:

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc001/kanuntbmmc001/kanuntbmmc00100004.pdf) (s.e.t. 25.09.2023)

²³ BCA, Fon: 30-18-1-1, Kutu 2, Gömlek 28, Sıra 16, Tarih 17.01.1921.

²⁴ Ekinci, 2017, s. 249; Mehmet Âkif Aydın, "Divân-ı Ahkâm-ı Adliyye", TDVİA, C.9, İstanbul, 1994, ss. 387-388; M. Macit Kenanoğlu, "Nizâmiye Mahkemeleri", TDVİA, C.33, İstanbul, 2007, ss. 185-188; <https://www.yargitay.gov.tr/tarihce> (s.e.t. 25.09.2023);

gelişmeleri takiben Sivas Temyiz Heyeti'nin de şer'iyye ve istidâ daireleri de dahil olmak üzere dört daireden müteşekkil olduğu da yukarıda zikredilmişti. Bu minvalde, Ceride-i Adliyye'nin 1922 yılından sonraki sayılarında yayınlanan kararlar, yalnız Ankara Hükümetinin kurmuş olduğu temyiz mahkemesi kararları olup; İstanbul Hükümetinin mahkeme-i temyiz kararları artık Ceride'de yayınlanmamıştır.

II. KARARLARIN MUHTEVALARI BAKIMINDAN İNCELEME

Bu başlık altında kararların konuları ve kararlarda zikredilen kanunlar bakımından tahlillerde bulunulacaktır.

A. KARARLARIN ŞEKLEN İNCELENMESİ VE KONULARI

Çalışma kapsamında 7-18'inci sayılarda yayınlanan 109 mahkeme karar özetleri incelenmiş ve künye bilgileri çıkartılmıştır. Yayınlanan kararlar hem kamu hukuku hem özel hukuk alanlarından konuları içermektedir. Kararlar sayıların bir kısmında temyiz mahkemesinin dairelerine göre tasnifiyle istidâ, hukuk, ceza ve şer'i hukuk dairesi kararları olarak ayrılmıştır. Bazı sayılarda ise böyle bir ayrıma gidilmeyerek kararlar doğrudan 'mukarrerat-ı temyiziyye' başlığı altında verilmiştir.

Hukuk dairesi kararları; vekalet ücreti²⁵, eciri misil²⁶, haksız fiil²⁷, istihkak²⁸, hayvanların verdikleri zararların tazmini²⁹ gibi muhtelif alanlardan kararlardır.

Ceza hukukuna ilişkin kararlarda geçen suçlara bakıldığında, öldürme ve öldürmeye teşebbüs³⁰, gasp³¹, izale-i bîkr³², ihrak³³, sirkat³⁴, firar³⁵ gibi suçlara ilişkin kararların yer aldığı görülmüştür.

Şer'i temyiz dairesi kısımlarında; yaş tespiti ve buluş³⁶, miras-veraset³⁷, nikah³⁸, nüshuz ve hukuk-u zevciyete riayet³⁹ gibi ekseriyetle aile

---

²⁵ Sayı 7-8-9, s. 341.

²⁶ Sayı 7-8-9, s. 344.

²⁷ Sayı 7-8-9, s. 349.

²⁸ Sayı 13-14-15, s. 584.

²⁹ Sayı 13-14-15, s. 585.

³⁰ Sayı 11, s. 500.

³¹ Sayı 11, s. 502.

³² Sayı 11, s. 504.

³³ Sayı 11, s. 510, 515.

³⁴ Sayı 13-14-15, s. 601.

³⁵ Sayı 16-17-18, s.650.

³⁶ Sayı 7-8-9, s. 354.

³⁷ Sayı 7-8-9, s. 357, 358; Sayı 10, s. 458, 460; Sayı 12, s. 547; Sayı 13-14-15, s. 589.

³⁸ Sayı 13-14-15, s. 589.

³⁹ Sayı 7-8-9, s. 359; Sayı 12, s. 549; Sayı 13-14-15, s. 590.

hukuku ihtilaflarına ilişkin kararların yayınlandığı görülmektedir. Bunlardan başka vakıf⁴⁰ hukukuna ilişkin kararlar Ceride'de yer almıştır. Bu durum, Tanzimat sonrası dönemde şer'îye mahkemelerinin yetkilerinin tedricen azaltılarak nihayet ahval-i şahsiye ve vakıf hukuku alanıyla sınırlandırılmasının⁴¹ uygulamadaki yansıması olarak görülebilir. Yayınlanan bir karar, yaş düzeltme davalarında ilgili sayılan askerlik şube başkanlıklarının, mezkûr kararları temyiz etmeye yetkili olduklarına dairdir⁴². İçinde bulunulan savaş hali sebebiyle askere alımın önemine binaen dönemin sosyal gelişmelerini yansıtması bakımından bu karar önemli bir örnek teşkil edebilir.

Hem hukuk hem ceza hem de şer'îye dairesi kararlarında usul hukukuna ilişkin bir yoğunluk göze çarpmaktadır. Kanaatimizce muhakeme usulüne ilişkin bu yoğunluğun sebebi, kadı mahkemelerinde daha az enstrüman kullanılarak daha basit şekilde icra edilen yargılamaların söz konusu olduğu Osmanlı muhakeme usulünde meydana gelen yoğun usuli değişikliklerdir. Şüphe yok ki klasik dönem kadı mahkemelerinde de uygulanmakta olan bir dizi yargılama usulü kuralları mevcuttu. Feragat, ikrar, mürur-u zaman, şahitler gibi usul hukuku öğeleri klasik Osmanlı mahkemesinde de önemli rolleri haizdi. Ancak Tanzimat modernleşmesinin Osmanlı mahkemelerine etkisinin büyüklüğü de yadsınamaz ölçüdedir. Yeni mahkemelerin kurulması, kurulan mahkemeler arasındaki yetki-görev uyuşmazlıkları, mahkemelerdeki muhakeme usullerinin farklılıkları, muhakeme usulüne dair çıkartılan kanunlar, mahkeme kararlarının istinaf ve temyiz mercileri bakımından yaşanan gelişmeler, kısa bir süre içinde kurulan, değiştirilen ve kaldırılan yüksek mahkemeler ve meclisler, mahkeme kararlarının şekli bakımdan yeniden düzenlenmesi gibi farklı cephelerde meydana gelen çok sayıda değişiklik, Osmanlı hakimini usuli öğeleri önemsemeye zorlamıştır denebilir. Davadan feragat⁴³, kararın zan ve ihtimale dayandırılmaması gerekliliği ve takibi şikayete bağlı suçlarda bu durumun nazara alınması⁴⁴, kararın kanuni bir sebebe ve iddiaların resmi belgelere dayandırılması⁴⁵, ikrar⁴⁶, mürur-u zaman⁴⁷, tanık dinletilmesi talebinin reddi veya kabul edilse de tanık dinlenmemesi⁴⁸, usulsüz tebligat⁴⁹, bozulan veya iade edilen bir dava dosyasının ne suretle yeniden görüleceği⁵⁰, şahit dinlenmesi usulü⁵¹, yemin⁵², kararın

---

⁴⁰ Sayı 10, s. 459; Sayı 12, s. 547, 548, 550; Sayı 13-14-15, s. 588, 591.

⁴¹ Ekinci, 2017, s. 28 vd.

⁴² Sayı 7-8-9, s. 352.

⁴³ Sayı 7-8-9, s. 339.

⁴⁴ Sayı 7-8-9, s. 340.

⁴⁵ Sayı 7-8-9, s. 342.

⁴⁶ Sayı 7-8-9, s. 343.

⁴⁷ Sayı 7-8-9, s. 344; Sayı 13-14-15, s. 582.

⁴⁸ Sayı 7-8-9, s. 346; Sayı 11, s. 508.

⁴⁹ Sayı 7-8-9, s. 348.

⁵⁰ Sayı 7-8-9, s. 351.

dayanağının zabıtnameye yazılması⁵³, gıyabi yargılama⁵⁴, bir suçta teşebbüs halinde suçun yarıda kalmasının sebeplerinin karara yazılması gerekliliği⁵⁵, zabıtnamede bulunacak imzalar⁵⁶, savunmanın reddinde sebep gösterilmesi gerekliliği⁵⁷, lüzumunda keşif yapılması⁵⁸, lüzumunda bilirkişiye başvurulması⁵⁹, meşru mazeret bildirimine binaen mazeretin tahkik edilmesi gerekliliği⁶⁰, davaya müdahale⁶¹ gibi usul hukuku öğeleri Ceride'de geniş yer kaplamıştır.

İstidâ dairesi kararlarının çoğunun usule ilişkin olduğu söylenebilir. İstida dairesinin esas itibarıyla usul hukukunda görevli olmasına nazaran, kararlarının da bu yönde yoğunlaşması doğaldır. Bu minvalde; bir ilk derece mahkemesi hükmünün istinaf incelemesiyle bozulmasından sonra sürecin nasıl işleyeceği⁶², vekille temsilde vekaletnamenin incelenmesi gerektiği⁶³, içtima-ı cerâim⁶⁴ konularındaki kararlar bunlara örnek olarak verilebilir. Yine yukarıda zikredildiği üzere istidâ dairesi kararlarında cünha ve kabahatlere ilişkin örneklere rastlamak da mümkündür. Örneğin 13-14-15'inci sayılarda, görevi suistimal yahut kötü idare konulu kararlar yer almıştır⁶⁵.

Kararların şekli özelliklerine bakıldığında, tam bir yeknesaklık gözlenmemiştir. 7-8-9'uncu sayılarda kararlar ceza, hukuk ve şer'iyye dairesi kararları olarak tasnif edilmiştir. Bu sayılardaki kararların hiçbirinin esas ve karar numaraları verilmemiştir. 10'uncu sayıda istidâ, ceza ve şer'iyye dairesi kararları yer almıştır. Bu kararların da esas ve karar numaraları mevcut değildir. 11'inci sayıya gelindiğinde, kararlar 'mukarrerat-ı temyiziyeye' üst başlığıyla, dairelere tasnif edilmeksizin yayınlanmıştır ve bu sayıdaki kararların esas ve karar numaraları verilmiştir. 12'nci sayıdaki kararlar yine daire tasnifi olmaksızın tek başlık altında ve fakat bu kez esas ve karar numaraları olmaksızın verilmiştir. Bu sayıda yalnız şer'iyye dairesi kararlarının yayımlandığı kararların muhtevassından anlaşılmaktadır. 13-14-15'inci sayılarda kararlar her dört daire zikredilerek verilmiş; hukuk ve istidâ dairesi kararlarının karar

---

⁵¹ Sayı 7-8-9, s. 355; Sayı 13-14-15, s. 587.

⁵² Sayı 10, s. 454, 460; Sayı 13-14-15, s. 580, 584, 585.

⁵³ Sayı 10, s. 455; Sayı 13-14-15, s. 584.

⁵⁴ Sayı 11, s. 499.

⁵⁵ Sayı 11, s. 500.

⁵⁶ Sayı 11, s. 504, 513.

⁵⁷ Sayı 11, s. 509.

⁵⁸ Sayı 11, s. 510.

⁵⁹ Sayı 13-14-15, s. 583.

⁶⁰ Sayı 13-14-15, s. 587.

⁶¹ Sayı 13-14-15, s. 590.

⁶² Sayı 10, s. 450, 451.

⁶³ Sayı 13-14-15, s. 592.

⁶⁴ Sayı 13-14-15, s. 594.

⁶⁵ Sayı 13-14-15, s. 596, 599.

numaraları ve ceza dairesi kararlarının esas ve karar numaraları verilmiştir. 16-17-18'inci sayılardaki kararlar 'mahkeme-i temyiz kararları' üst başlığıyla, esas ve karar numaralarıyla birlikte verilmiştir.

Hukuk, istidâ ve ceza dairesi kararlarının giriş kısmının bozma sebeplerinin özeti mahiyetinde birer paragraflık notlara yer verilmiştir. Şer'îye dairesi kararlarında ise giriş kısmındaki paragrafta kararın yalnız tarih, yer, taraf bilgilerini havi künyesine yer verilmiş olup, ihtilafın konusu yahut hukuki sorun anlaşılammaktadır. Şer'îye dairesi kararlarının devamında ilamın özetine ve esbâb-ı nakziyye kısımlarına yer verilmiştir.

Temyizen tetkiki istenen kararları veren ilk derece mahkemelerine bakıldığında; Ordu, Çarşamba, Devrek, Fethiye, Niksar, Çorum, Uluborlu, Isparta, Aksaray, Ankara, Gaziantep, Çivril, Karaisalı, Adapazarı, Sandıklı, Muğla, Kütahya, Mardin, Sürmene, Konya, Cizre, Sivas, Diyarbakır, İskilip, Elbistan, Merzifon, Sinop, Antalya, Adana, Giresun, Amasya, Harput, Mâmuratül-aziz, Erzurum, Karaman, Siverek, Kırkkilise, Kars, Çankırı, Denizli, Kozan, Hamidâbâd, Suşehri, Tefenni, Bursa, Maraş, Hopa, Babaeski, Tekfurdağı, Ünye, Manisa, Hüseyinâbâd, Görele, Kilis, Iğdır, Karahisar-ı Şarki, Dinar, Kocaeli, Bartın gibi ülkenin doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine birçok biriminde yaygın bir mahkeme ağının, dönemin koşullarına rağmen işlemekte olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Ceride'de İstanbul mahkemelerince verilen kararların temyizine ilişkin evraklar da yer almaktadır. Örneğin 11'inci sayıda yer alan bir karar İstanbul cinayet mahkemesince verilen bir kararın temyizine ilişkindir⁶⁶. Takip eden sayılarda yine İstanbul⁶⁷, Eminönü⁶⁸ ve Fatih⁶⁹ mahkemelerinin kararlarını görmekteyiz. Buradan, 1923 yılında artık İstanbul'daki ilk derece mahkemelerinin kararlarının temyiz edilmek üzere Ankara Hükümetine bağlı Sivas Temyiz Heyeti'ne gönderildiği çıkarımı yapılabilir. Ancak bu münhasır örneklerin, bütünsel bir çıkarım yapmayı sağlayamayacağı nazara alınmalıdır.

B. KARARLARDA GEÇEN KANUNLAR VE MÜESSESELER

Ceride'de yayınlanan Muvakkat Heyet-i Temyiziyye kararlarında Büyük Millet Meclisi'nce yapılan düzenlemelere atıflar mevcut olmakla birlikte, bu yüksek mahkeme önüne gelen uyuşmazlıklarda ekseriyetle Osmanlı mevzuatını uygulamıştır.

⁶⁶ "İstanbul cinayet mahkemesinden sadır olan 13 Kanunuevvel 338 tarih ve üç yüz elli üç numaralı ilam ile müttehemlin temyiz layihası ve evrak-ı müteferriasi baş müddei umumilik memuriyet-i aliyesinin 7 Nisan 339 tarih ve 2303/1211 numaralı tebliğnamesiyle 8 minh tarihinde mahkeme-i temyiz ceza dairesine gönderilmekle mütalaa olundu.", Sayı 11, s. 509, E. 1230, K. 1244.

⁶⁷ Sayı 13-14-15, s. 601, K. 2501, E. 2497.

⁶⁸ "Vükelâ-i deâviden Yaşar Sıdkı Bey ile Sava Efendi meyanelerinde mütekevvin dava üzerine Eminönü Mahkeme-i sulhiyyesinden sadır olup müddetinde temyizen tetkiki...", Sayı 13-14-15, s. 580, K. 5616.

⁶⁹ Sayı 13-14-15, s. 583, K. 5691.

Örnek vermek gerekirse; kararlarda 1858 Ceza Kanunnamesi'ne⁷⁰, 1879 seneli Osmanlı Ceza Usul Kanunu'na⁷¹, 1870 seneli Osmanlı Orman Nizamnamesi'ne⁷², 1875 seneli Mehakimi Nizamiye Davavekilleri Hakkında Nizamname'ye⁷³, 1913 seneli Memur-ın Muhakematı Hakkındaki Kanun-i Muvakkat'e⁷⁴, 1914 seneli İnhisar-ı Duhan Kanun-i Suret-i Muvakkatinin Suver-i Tatbikiyyesi Hk. Nizamname'ye⁷⁵, 1913 seneli Sulh Hakimleri Hk. Kanun-i Muvakkat'e⁷⁶ atıflar yapılmıştır. Bu kanunlar Osmanlı Devleti mevzuatından olmakla, Muvakkat Heyet-i Temyiziye tarafından kendilerine başvuru kanunlardır.

Yeni temyiz heyetinin kullandığı kanunlardan Büyük Millet Meclisi'nce hazırlanan kanunlara örnek olarak Ereğli Havza-i Fahmiyyesine Ait Kanun denilerek atıf yapılan⁷⁷, 151 sayılı ve 10.09.1921 tarihli Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun⁷⁸ verilebilir.

Zikredilen kanunlardan başka, ceridede geçen heyet-i ithamiye ve müstantıklık gibi bazı hukuki müesseseler vardır ki bunlar Osmanlı'nın son, Türkiye'nin ilk dönemlerinde hukuk mecralarında üzerine konuşulan mevzulardır.

Müstantık bir Osmanlı hukuku terimi olarak '*Mevadd-ı cezâiyede; bilumum cerâimin meydan-ı sübûta îsâli için lâzım gelen muâmelât-ı kanûniyyeyi îfâya memur bir memurdur ki; vezâifi ve teferruât-ı sâiresi Usûl-i Muhâkemât-ı Cezâiye Kanun-ı Muvakkatının 50. maddesinden 132. maddesine kadar olan mevadd-ı kanûniyyede beyan ve tafsil buyurulmuştur.*' şeklinde tanımlanmıştır⁷⁹. Bu minvalde sorgu hakimleri olan müstantıklara ilişkin ilk yasal düzenleme, 1879 seneli Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu'nun 'Müstantıklara Dairdir' başlıklı altıncı fasıyla başlamıştır⁸⁰. Düzenlemeye göre, her kazada üç sene memuriyette bulunmak üzere, irade-i seniyye-i hazret-i padişahi ile mensûb bir müstantık bulunacak ve memuriyet sürelerinin bitiminde uzatma caiz olabilecektir. Müstantıklar, suçüstü halinde müddeiumumilerden bağımsız olarak delil toplamak, keşif yapmak, olay yeri incelemek, tanık dinlemek, önleyici tedbirler almak, suç aletlerine el koymak, bilirkişi incelemesi yaptırmak, suçüstü haller dışında ise müddeiumumilerin yazılı talebi üzerine gerekli tahkikatı icra

⁷⁰ Sayı 11, s. 500, 507, 515; Sayı 13-14-15, s. 601, 604; Sayı 16-17-18, s. 648, 650.

⁷¹ Sayı 7-8-9, s. 344.

⁷² Sayı 7-8-9, s. 344.

⁷³ Sayı 7-8-9, s. 341.

⁷⁴ Sayı 7-8-9, s. 347.

⁷⁵ Sayı 7-8-9, s. 350.

⁷⁶ Sayı 13-14-15, s. 586, s. 599.

⁷⁷ Sayı 7-8-9, s. 345.

⁷⁸ Düstur, III/2, s. 91.

⁷⁹ Türkzade Hafız Mehmed Ziyaeddin Efendi, Osmanlı Hukuk Sözlüğü, Fethi Gedikli / İbrahim Enes Onat (Haz.), 2. Baskı, On İki Levha, İstanbul, 2021, s. 189.

⁸⁰ Düstur, I/4, s. 141 vd.

etmekle yetkili ve görevlidirler⁸¹. Tanzimat öncesinde müstantıkların görevlerine benzer işleri naib denen kadı yardımcılarını yürüttüğü söylenmiştir⁸². Ceride-i Adliyye’de müstantıklara ilişkin kararlar yer almıştır⁸³.

Ceride’de geçen bir diğer müessese ise heyet-i ithamiyedir⁸⁴. Heyet-i ithamiye, üyeleri halk arasından seçilen, cinayet davaları soruşturmasını tetkik ve kontrol etmekle yetkili, men-i muhakeme ve adem-i mesuliyet kararları verebilen, dönemin hukukçularınca jüri ile mukayese edilen⁸⁵ bir heyettir⁸⁶. Heyet-i ithamiye, üyelerini halktan kimselerin oluşturması ve yargulamaların kontrol edilmesi bakımlarından Osmanlı yargı teşkilatındaki şuhudü’l-hal’i çağrıştırmaktadır. Ancak, heyet-i ithamiye ve şuhudü’l-hal müesseseleri, mevcudiyet şartları bakımından çok farklı konumlardadır. Öte yandan heyet-i ithamiyenin bazı konularda karar verme yetkisi olmasına rağmen şuhudü’l-halin karar verme yetkisi mevcut değildir. Yine heyet-i ithamiyenin cinayet soruşturmalarını tetkik ve kontrol etme yetkisi doğrudan bir yetki iken, şuhudü’l-halin mahkeme kararlarını kontrol etmesi ancak dolaylı şekildedir. Yine heyet-i ithamiyenin suç araştırması yapmak, bir suç işlendiğine kanaat getirdiklerinde buna ilişkin tahkikat ve soruşturma yürütmek gibi görevleri olmasına rağmen⁸⁷, şuhudü’l-halin böyle görevleri mevcut değildir. Heyet-i ithamiyenin ayrıntılı bir hukuk tarihi çalışmasına konu edilmesi neticesinde bu benzerlik ve farklılıklara ilişkin daha sağlıklı bilgiler edinilebilecektir.

Müstantıklık ve heyet-i ithamiye bugün hukuk sistemimizde yer almamakla birlikte, son zamanlarda hâkim-savcı yardımcılığının gündeme gelip uygulamaya konmasıyla birlikte, mezkûr müesseseler de bu minvalde konuşulmaya ve mukayese edilmeye başlanmıştır. Osmanlı’nın hukuk mirasının bir cüzü olan bu iki müessese, ayrıntılı hukuk tarihi araştırmalarına konu edilip gerek nazari gerek tatbiki sahalarda aydınlatılmayı beklemektedir.

---

⁸¹ İbrahim Ülker, “Osmanlı Ceza Yargılamasında Müstantik (Sorgu Hâkimi)”, C. II, S. 1, 2023, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, s. 49 vd.

⁸² Ülker, s. 44.

⁸³ Sayı 11, s. 505, 512; Sayı 16-17-18, s. 657.

⁸⁴ Sayı 16-18-19, s. 649.

⁸⁵ Abdülhalik Midhat, “Jüri ve Heyet-i İthamiye”, S.2, İstişare Dergisi, ss. 62-66; Ahmed Ziya, “Muhasebe-i Kanuniye-III: Bizde Heyet-i İthamiye”, C. II, S. 8, İlm-i Hukuk ve Mukayese-i Kavanin Mecmuası, ss. 90-96.

⁸⁶ Osman Köksal, “Adliye Örgütünün Problemleri ve Yapılması Gerekli Düzenlemelere Dair II. Abdülhamit’e Sunulan Bir Layiha”, S. 9, 1998, OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, s. 267.

⁸⁷ Kemal Saylan, “II. Abdülhamid Döneminde Mahkemelerin İslahına Dair Hazırlanan Layihalar ve İsimli Bir Layiha Örneği”, S. 31, 2016, Karadeniz Dergisi, s. 273.

SONUÇ

Ceride-i Adliyye'nin 1923 yılı sayılarının incelendiği bu çalışmada öncelikle Ceride'nin 1922 yılı ile başlayan döneminin Ankara'da Ankara Hükümetince çıkartıldığı ve bu minvalde yayınlanan temyiz mahkemesi kararlarının Ankara Hükümetine bağlı Muvakkat Heyet-i Temyiziye mahkemesinin kararları olduğunu söylemek gerekir. Bu değişim Ceride tarihinde bir dönüm noktasıdır. 1873 yılından beri Osmanlı Devleti'nde Adliye Nezareti'nin yayın organı işlevi gören Ceride, 1922 yılı itibariyle Türkiye'nin Adliye Vekaleti'nin yayın organı halini almıştır.

İkinci olarak, incelenen 1923 yılı Ceridelerindeki temyiz mahkemesi kararları, Temyiz Heyeti'nin ceza, hukuk, şer'iyye ve istidâ dairelerince verilen muhtelif konularda kararlardır. Hukuk dairelerince verilen kararlarda haksız fiil, ecrimisil, vekalet ücreti, tazminat gibi daha ziyade borçlar hukuku konuları; ceza dairelerince verilen kararlarda öldürme, öldürmeye teşebbüs, hırsızlık, gasp gibi suçlar; istidâ dairelerince verilen kararlarda usul hukukuna ilişkin mevzular ve şer'iyye dairelerince verilen kararlarda aile, miras ve vakıf hukukuna ilişkin konular dikkat çekmektedir. Dönem itibariyle ahval-i şahsiye davalarının şer'i mahkemelere ve diğer borçlar, ticaret, eşya hukuku gibi özel hukuk alanlarının genel mahkemelere bırakılmasının, uygulamada da paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Dikkat çeken bir diğer husus, tüm dairelerce usul hukukuna ayrı bir önem atfedilmesidir. Kararların büyük bir kısmının usul hukukuna nispetle bozulduğu görülmektedir. Bu durum, temyizen incelemenin mahiyeti ile doğrudan ilgili olduğu gibi, yüzyıllar boyunca iyiden iyiye yerleşmiş bir yargı teşkilatından sonra geçilen yeni sistemde bilhassa usûli öğelerin önemsenmesi, bunlar üzerinde ihtimamla durulmasıyla da ilgili görülebilir. Öte yandan, yeni usul kurallarının yerleşmesiyle birlikte artık hukuk sistemindeki düalizm sorununun tedricen azaldığı çıkarımı da yapılabilir.

Temyize konu kararların bidayet yahut istinaf mahkemeleri, ülkenin geniş coğrafyasının hemen hemen her köşesinde kurulu mahkemelerdir. Bu bağlamda İstanbul'daki mahkemelerin kararlarından da Sivas'taki temyiz merciine temyizen inceleme için gönderilen örnekler olduğu görülmüştür.

Osmanlı'dan Türkiye'ye geçiş sürecinde hukuki bir mirasın devralındığından girişte bahsedilmişti. Osmanlı Devleti'nin birçok müessesesi bu mirasa dahil olduğu gibi, hukuki metinlerinin de Türkiye Cumhuriyeti'nde muhtelif zamanlara değin cari olduğu bilinmektedir. Bu minvalde, incelenen temyiz kararlarında yer yer Ankara hükümetince ihdas edilen kanunlara atıf yapılmışsa da ekseriyetle Osmanlı kanunlarının kullanıldığı görülmüştür. Böylece Türkiye'nin mezkûr temyiz mahkemesinin atıf yaptığı kanunlar da bir başka açıdan geçiş aşamasının yansımalarını göstermektedir.

Netice itibariyle denebilir ki Ceride'nin 1923 yılı sayıları, Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet'e geçişi belirgin şekilde yansıtan önemli özelliklere sahiptir. Ceride'de yayınlanan mahkeme kararları da bu geçiş sürecindeki hukuki metinler, müesseseler ve hukuk uygulaması hususlarında birinci elden bilgi verir niteliktedir.

EK

Sene 1, Sayı 7-8-9, Rûmî Şubat 1339, Miladi Şubat 1923	
Mahkeme-i Temyiz Ceza Dairesi Mukarrerâtı	
Sayfa	İlam Özeti
339	Müttehemin zevce-i menkûhesi olduğu ilam-ı şer'i ile nümâyân olan mütearrız-ı aleyhânın velisinden dava-yı vakiadan feragat edip etmediğinin istifsârı lazımdır.
340	Mücrimiyet kararının zan ve ihtimale müstenit şehâdâta ibtinâ edilmesi ve müttehemlerin derece-i sıfat ve salahiyetleri tayin ve mahiyet-i filleri takdir edilmeksizin mücrimiyetleri cihetine gidilmesi ve emniyeti suistimal cürmünden dolayı takibat icrası şikâyete mütevakıf olduğunda pîş-i teemmüle alınmaması müstelzim-i nakzdır.
Mahkeme-i Temyiz Hukuk Dairesi Mukarrerâtı	
Sayfa	İlam Özeti
341	Mahkûm-i aleyhten talep olunabilecek ücret-i vekalet Dava Vekilleri Nizamnamesi'ne Merbut Tarifname'de muayyen ücretten ibaret olup vekil ile müvekkil arasındaki mukavele nazar-ı itibara alınmaz.
342	Mahkemenin daire-i kazası haricinde ikamet eden müddeaaaleyh hakkındaki davanın bir sebep-i kanuni gösterilmeksizin kabulü gayr-i caiz ve tevcih-i husumet için de müddeinin mültezim olduğuna dair vesika-i resmiye ibraz etmesi lazım ve öşrü talep olunan zehâirin nâbit arazi hangi karye hududu dahilinde olduğunun kayd-ı hâkânîsiyle tayini muktezidir.
342	Gayrimenkul olan müddeabihin mevki ve hudutlarının zikr ve beyanıyla tayininden sonra kayd-ı hâkânîsinin tetkiki ve lede'l-hâce mahallinde tatbiki suretiyle hâll-i mesele olunması lazım ve kayd-ı hâkânîsi bir esas-ı sahihe müstenit olmaz veyahut asla kaydı bulunmaz ise öteden beri kimin ne suretle vaz'ü'l-yed olduğunun tahkikiyle ziyetliğin bi'l-beyyine ispatı muktezidir.
343	Rüyet-i muhasebe sebep-i vücub-u deyn olmayıp huzur-u hâkimden başka bir mahalde ikrara mahmul olduğu cihetle şuhûd ile ispatı iddiası delâil ve emârât bulunmadıkça mesmû olamaz.
343	Vasi vekilinin sağır aleyhindeki ikrarı muteber değildir.
344	Amelinden ücret almak kastıyla nefsinin ihzar etmeyip ancak damat ve içgüveyi olmak suretiyle kayımpederi hanesinde ikamet eden kesânın temin-i maişet zımında kayımpederine ait tarlanın ziraatında sebk eden amelinden ecir misil mütâlebesine salahiyeti yoktur.
344	Orman Nizamnamesi'nin kat-ı eşcâr cerâimi hakkındaki mürur-u zaman kable'd-dava ve ba'de'l-hüküm güzerân edecek zamana münhasırdır. İkame-i davadan sonra esna-yı muhakemede güzerân edecek mürur-u zaman Usûl-i Muhâkemât-ı Cezâiyye'ye tabidir.
345	Ereğli Havza-i Fahmiyyesine Ait Kanun'un yedinci maddesinde zikrolunan kimseler tarafından ikame-i dava olunduktan tazminat ve ceza-yı nakdi hükmolunur. Mücerret kazanın adem-i ihbarı cezayı istilzam etmez. Muhaffef ceza olan veyahut cezayı iskat eden kanun-i ahir mâ-kabline şamil ve müşedded ceza olan gayr-i şamildir.

346	Yed-i emanete tevdi olunan eşyadan bir kısmını kendi menfaatini teminen ketm etmek müstelzim-i cezadır. Evvel olunan cürmün sübutu için müddei tarafından ikame ve istimâları talep olunan şühûdun reddine veya kabulüyle istimâna karar verilmeyerek maznunun beraatine karar itası nakzı mücibdir.
347	Muhtarânın vefâyât vukuatına dair ilmühaberler tanzim ve nüfus dairesine ihbar ve tevdi etmemeleri vazife-i memuriyetlerine taalluktur. İşbu cürümden dolayı icra-yı muhakemeleri Memurin Muhâkemâtı Hakkındaki Kanun'a tâbidir.
348	Hakim-i Münferitlik teşkilinden sonra istinaf olunmuş olan cünha mevâddînin mehakim-i istinâfiyyede rüyeti halinde heyet-i hâkime üç zattan ibaret olacaktır. Beş zât ile teşkil olunan heyetlerde davayı rüyet etmek ve ikametgah-ı ahîri malum olan bir maznunun ikametgah-ı evveline tebligat icra edilmiş denilerek ve yeniden celp gönderilmeyerek müstenifin gıyabında muhakeme icrası nakzı müstelzimidir.
349	Mücerret mücirin mecur üzerinde kendisine ait kiremitleri kaldırıp kırmasından dolayı mücire ceza terettüp etmez. Kiremitleri kaldırmasından müstecirin ne gibi emvâl-i menkûle ve ne suretle zarar iras edildiğinin tahkiki icap eder.
350	Zirâa olunan tütünlerin İnhisar-ı Duhan Kanunu'nun Suret-i Tatbikiyyesine Ait Nizamname'de muharrer müddet zarfında anbara teslim ve o müddet zarfında sevk vukuunda idareye ihbar edilmemesi müstelzim-i cezadır.
351	Hükmü havi ilam nakz ve herhangi bir mahkemeye iade ve tevdi olunur ise o mahkemenin davayı tekrar rüyet eylemesi lazımdır. Teşkilatından mukaddem ittihaz kılınan mukarrerâtın merc-i istinafi eski mercilerdir.
352	Tashih-i sinne mütedair mehâkimden ittihaz kılınan mukarrerâtı alakadar olan ahz-ı asker-i şube riyasetleri temyize salahiyettardır. Bir maznunun taht-ı silaha alınarak askere sevk olunması nüfustaki tarih-i tevellüdünü tağyire esas olamaz, şubece kaydolunan tarih-i tevellüdün ne esasa müstenit olduğu tahkik kılınmaması mücib-i nakzıdır.
Heyet-i Temyiziyye-i Şer'iyye Dairesi Mukarrerâtı	
Sayfa	İlam Özeti
354	Ordu Livası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhinde ita olunan 21 Rebiülevvel 1340 tarih ve 57 sicil numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Fatıma imzalı layiha-i temyiziyye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat olundu. Esbâb- nakziyyesi Mezbûre sağır-i sinni iddia ve vekalet ehil olmadığını dermeyan etmekte olmasına binaen bi'l-celp sinni veçhesinin bölüğe tahammülü olup olmadığını ve nüfusu kuyûdunun dahi tatbiki icap ederken...
355	Çarşamba Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 15 Rebiülahir 1340 tarih ve bila numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Hava vekili Hüsnâ mühürlü layiha-i temyiziyye ve diğer Hava vekili Ahmed imzalı layiha-i cevabiyye zikr olunan ilam ile birleştirilerek kıraat olundu. Esbâb-ı nakziyyesi Hükm-ü temyiziyyeyi kabul etmeyeceğine binaen ilam-ı menkûzda istimâ olunan şahitlerin tekrar muvacehe-i tarafeynde istimâ lazımeden iken ilam-ı mebhûs-u anhdâ vaki şühûdun şehadet-i mazbûtalarına binaen mevte hüküm verilmesi hilaf-u usul olduğu gibi...

356	<p>Devrek Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 29 Rebiülahir ve 30 sicil numaralı ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istiasına dair Hanife mühürlü layiha-i temyiziye ve Halil mühürlü layiha-i cevabiye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Tevki edilen hükmün medârî şühüd veya mübrez defterden hangisi olduğu müteayyin olup şühüd ise ifade-i mazbûtalarna ve mezbûrenin yedinde bulunan defterin bir tarafında kendilerinden iştirâ edilen emtia-i bakkaliyenin muharrer olmasına nazaran...</p>
357	<p>Fethiye Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden ita ve resen tâbi-i temyiz olmakla li-eclî't-tetkik isrâ kılınan 2 Cemaziyelahir 1340 tarih ve 65 sicil numaralı işbu ilam ve zabıt mütalaa olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Derûn-ı ilamda mahkî veraset-i usul-i şer'i dairesinde ve müteveffâtın zaman-ı vefatı tayin edilerek sabit olmadığı gibi, nakden ita eylediği dermeyan olunan meblağın ciheti dahi tavzih olunmamış ve vasiyetin ikrarı üzerine...</p>
358	<p>Niksar Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden ita olunan 28 Zilhicce 1338 tarih ve elli yedi sicil numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Ali Rıza imzalı layiha-i temyiziye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Müddeî-i mezburun tarih-i ihtidâsı beyan edilmemiş olmakla anası merkûmenin vefatından mukaddem veya muahhar ihtida edip etmediği anlaşılammış ve mesele-i mirasiye dahi...</p>
359	<p>Çorum Livası mahkeme-i şer'iyyesinde aleyhine ita olunan 13 Rebiülahir 1340 tarih ve 77 numaralı işbu ilamın sükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Emine imzalı layiha-i temyiziye zikr olunan ilam ile birleştirilerek kıraat olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Mukaddema itaate edilen tenbihe inkiyaden zevc-i mezbûrun meskenine giderek nüsuza zâil olduktan sonra arz olan ahvâl ve adem-i imtizaca binaen tekrar pederi hanesine avdet ve meskeninin mesken-i şeri olmamasına mebni...</p>

Sene 1, Sayı 10, Rumi Mayıs 1339, Miladi Mayıs 1923	
Mahkeme-i Temyiz İstidâ Dairesi Mukarrerâtı	
Sayfa	Karar Özeti
450	<p>Usul-i mehâkimce hatîat ve nevâkısdan dolayı hükm-ü ibtidaiyenin istinafen feshi halinde esas davaya hükm olunmak lâzımeden iken, şühüd ikametgahlarının baidiyetine binaen davanın bidayet mahkemesine tevdiine karar verilmesi fahiş bir hata-yı kanunidir.</p>
451	<p>Redd-i itiraza dair bidâyetin sâdır olan kararın istinafen tetkiki halinde karar-ı ibtidai fesh olduğu takdirde Usul'ün yüz doksan yedinci maddesine tevfiikan rüyet-i dava lazım gelirken davanın tekrar bidâyete iade ve tetkikat-ı istinafiyenin bidâyetin son kararına hasrı muktezi olduğu halde mefsûh ve gayri mevcut bir kararın dahi tetkik edilmesi ve mecâlis-i idarenin rüyet-i davaya salahiyeti olduğu zamanlar mecâlis-i idare riyasetine verilmiş olan itiraz istidâsının adem-i vücudu halinde böyle bir istidâ verilir verilmemiş tahkiki ve verilmiş ise celbiyle hükm-ü gıyabinin keenlemeyekün addi ve aksi halde muterizin iddiasının reddine karar ittihazı icap eyerken istinafen fesh edilmiş ve hiçbir hükmü kalmamış olan bidâyetin birinci ilamının kıraatıyla iktifa olunması ve meclis-i idareden bidâyetin mu'ti-i karar keenlemeyekün add olunmadığı halde dava-yı vakıaya dair yeniden bir hüküm verilmesi muğayir-i kanun ve müstelzim-i nakzdır.</p>

Heyet-i Temyiziye Ceza Dairesi Kararları	
Sayfa	Karar Özeti
454	Müttehem derece-i karâbeti mani-i tahlif olan şahsın tahlif edilmemesi ve müttehemın suret-i tecrimine göre tatbik-i madde olunması lazımdır.
455	Mahkeme-i Temyiz Ceza Dairesinin 14 Mart 338 Tarih ve Sekiz Yüz Otuz Yedi Numaralı İlam Suretidir Saik-i cürm olan ahvâlin tetkiki ile mahiyet-i cürmün tavsifi ve müttehemın fiil-i müttehem bihe mücaserete dair delail-i müstahsalenin fıkra-i mücrimiyette tavihi ve tatbik olunan madde-i kanuniye metninin zabınameye derci lazımdır.
457	Mahkeme-i Temyiz Ceza Dairesinin 14 Mart 338 Tarih ve Sekiz Yüz Otuz Dört Numaralı İlam Suretidir Cebr ve hile ile kaçırılan mütearrız-ı aleyhanın derece-i sinninin bi't-tahkik zabınameye derci ve şühûd-u müstemiânın ifadat-ı istintakiyeleriyle inde'l-muhakeme sebk eden ihbârâtı arasındaki mübayenet hal ve telif edilemediği takdirde şehâdât-ı mezkureden hangisi sıhate mukarın olduğunun ve cebr ve hile hakkındaki esbab-ı sübutiyenin fıkra-i mücrimiyette izahı lazımdır.
Heyet-i Temyiziye-i Şer'iyye Dairesi Kararları	
Sayfa	Karar Özeti
458	Isparta Livası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 25 Cemaziyelahir 1340 tarih ve 34 numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Hüsna imzalı layiha-i temyiziye zıkr olunan ilam ile birleştirilerek kıraat olundu. Esbâb-ı nakziyyesi Evvelce mezbûr Halil İbrahim'in vefatı usulen sabit olamadığı gibi meselede münâsaha olduğu usulî dairesinde tashih ve herkesin sıhâm ve hassası tayin olunmamış ve şehâdât ve ifâdât-ı mezkureye nazaran fevleri takdirinde Halil İbrahim'in iki nefer karıları dahi kendinden evvel vefat eden diğer oğlunun oğlu...
459	Uluborlu kazası dahilinde Senirkend nahiyesi mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 16 Cemaziyevvel 1340 tarih ve 4 Sicil numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Sıdkı mühürlü layiha-i temyiziye ve Abdah imzalı layiha-i cevabiyye ve ilamat-ı saire ve evrak-ı müteferria ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat olundu. Esbâb-ı nakziyyesi Hadisede evkaf-ı mezkure meyanında bulunduğu nümâyân olan bir bâb dükkan-ı vakf esmânıyle alındığı ve kısmen kendi parasıyla imar edildiği ve hîn-i imarda ilan ve işâa edildiği ve binaenaleyh altmış seneden beri mülkü bulunduğu mûmâileyh Abdah Efendi tarafından müdafaa bulunduğu ve ilam-ı gıyabiyede mezkûr dükkanın vakfiyetine hükmedildiği halde...
460	Ankara Vilayeti Merkez Mahkeme-i Şer'iyyesinden ita ve resen tabi-i temyiz olmakla li-ecli't-tetkik isrâ kılınan 25 Rebiülahir 1340 tarih ve 8 numaralı işbu ilam mea-teferuat kıraat olundu. İlamın Hülâsa-i Müfâdı ve Esbâb-ı nakziyyesi Hadisede müddeialeh İbrahim Efendi zapt-ı davada yalnız dini yoktur diye inkar ve vaz'ül-yed olduğuna ve verasetine dair ikrarı mesbûk değilken ilamda tereke-i müteveffaya vaz-ı yedini bervechi meşrua veraseti ikrar diye zaptına muhalif-i ilam kuyûd-u mühimme-i mezkûrenin dercini ve...

460	<p>Aksaray Livası dahilinde Koçhisar kazası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 24 Receb 1340 tarih ve 15 numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizden tetkiki istidâsına dair Ali Çavuş imzalı layiha-i temyiziyye zikr olunan ilamla birleştirilerek kıraat olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Müddekiye-i mezbure müteveffa Hasan'ın zevcesi olduğuna şühûd istimâ edilmemiş olduğu gibi müddeialehyhin davete icabetiyle nâkil addedilmiş ise Usul'ün kırkıncı maddesinde muharrer olduğu üzere müddeiyenin taleb-i mezkurda kâzib olmadığına dair tahlifi muktezi iken, bu husus dahi nazar-ı dikkate alınmamış...</p>
-----	--

Sene 1, Sayı 11, Rumi Haziran 1339, Miladi Haziran 1339			
Mukarrerât-ı Temyiziyye			
Sayfa	Esas N.	Karar N.	Karar Özeti
499	1135	1111	Te'cil-i Mücâzât Kararnamesi'ne tabi olan hükm-ü gıyabi-i cinâiyyeye karşı vuku bulan itiraz ale'l-hüküm üzerine bi'n-netice kezalik gıyaben sudur eden hükm-ü cinâiyyenin kabiliyet-i temyiziyyesi yoktur.
500	1100	1115	Katle teşebbüs efâlinde katle mani esbabın karar-ı mücrimiyette izahından zuhûl olunması muhalif-i kanun olduğu gibi katl kasdıyla istimâl-i silahtan ibaret olan müttehemin fiil ve hareketinin Kanun-u Ceza'nın 46'ncı maddesine tatbikinde isabet yoktur.
502	1103	1119	Tevarih-i muhtelifede bazı kurraya tecavüzle gasp ve katl efâline cüret eyleyen maznunun hareket-i vakiasının dağlarda ve kırlarda müstehirren icra-yı şekavet mahiyetinde olduğunun vechi kabul ve delâilinin tavzihinden ve tekerrière esas itihaz edilen mahkûmün katiyen sabıkası tarihinin cerâim-i vakiasından mukaddem olup olmadığı tetkikinden zuhûl olunması müstelzim-i nakzıdır.
503	1151	1138	Takdir-i delâil ve noksan-ı tahkikata müstenit olan müstantik kararnameleri kabiliyet-i temyiziyyeyi haizdir.
504	1133	1129	Cebren biki-ri izale edilen mağdurenin derece-i sinninin usulen tahkik ve tespitinden ve cebrin mahiyetinin tavzihinden zuhûl edilmesi muhalif-i kanun ve muhakeme zabıtnamesinin zabıt katibi tarafından imza olunmaması mucib-i nakzıdır.
505	1148	1142	Müstantıkın lüzum-ı muhakeme kararnameleri mukarrerât-ı katıyyeden ma'dud ve vaf-ı cürm noktasından mehâkim-i aidesi kararname ile mukayyet olmamasına nazaran kabiliyet-i temyiziyyeyi haiz değildir.
506	1132	1123	Nüfus-u mektumeden olan müttehemin nüfus-u kanuni ahkâmına tesciliyle sinninin tespiti muktezi iken meclis-i idareye takdir ettirilmesi yolsuz ve müstelzim-i nakzıdır.
507	1207	1289	Müttehemin derece-i sinnine nazaran Kanun-u Ceza'nın kırkıncı maddesi mücibince tenzilen ve tahvilen tayin kılınan hapis cezasının bir ay islah-ı nefis olduğunun adem-i tasrihi nakzı mücibdir.

508	1224	1215	Maznûn tarafından beyan edilen müdafaa-i şühûdinin celb ve istimâ edilmemesi hakk-ı müdafaayı muhill, ekseriyet-i mutlaka ile mücrimiyet kararı ittihazı gayrı caiz, şehâdât beynindeki mübayenetin hal ve te'lif edilmemesi mugayir-i kanun ve müstelzim-i nakzıdır.
509	1217	1219	Müddei şahısların beraat kararlarına karşı hakk-ı temyizi yoktur.
509	1230	1224	Fiil-i katle taammüdü isbat, tehevürü ref ve selb eden esbab ve delailin irae ve izah ve bu babda sebk eden müdafaâtin yekün yekün esbab-ı mûcibe serdiyle reddedilmemesi muhalif-i kanun ve müstelzim-i nakzıdır.
510	1243	1247	İhrakına tasaddi edildiği iddia olunan hanenin tarifât-ı kanuniyeye muvafık mebâniden ma'dud olup olmadığına keşif ve tahkikinden ve maznunu fiil-i mezkûra saik olan esbâb ve avamilin tetkikinden zuhûl olunması müstelzim-i nakzıdır.
511	1262	1264	Nakz-ı vakıa-i bade'l-ittiba nokta-i nakzdan itibaren mukaddema istimâ edilmiş olan şühûdun tekrar celb ve istimâları ve mümkün olmadığı takdirde adem-i imkan esbabının tasrihi lazımdır.
512	1278	1274	Müstantk-ı mahsusların men-i muhakeme kararı ittihazına salahiyet-i kanuniyeleri yoktur.
513	1282	1275	Muhakeme zabıtnamesinde imza yerine damga isti'mâli ve tevkii muhill ve binaenaleyh nakzı müstelzimidir.
514	1264	1279	Maznunun efâl-i müteaddide-i müsbitinden birinin diğerine sebeb-i şart addiyle tayin-i cezası lazım gelirken, yalnız birinden tecziyesiyle diğerinin nazar-ı dikkate alınmaması mugayir-i kanundur.
515	1297	1293	İhraka tasaddi fiilinde Kanun-u Ceza'nın 46'ncı maddesi mâ-bihî't-tatbik olamaz.

Sene 1, Sayı 12, Rumi Temmuz 1339, Miladi Temmuz 1339

Mukarrerât-ı Temyiziye

547	<p>Çarşamba Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden eytam aleyhine ita olunan 16 Rebiülahir 1341 tarih ve 2 numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair eytam müdürü Muhammed Sıdkı mühürlü layiha-i temyiziyyenin nüsha-i saniyesi mümeyyiz-i aleyhaya lede't-tebliğ layiha-i cevabiyye ita etmediği anlaşılmağa layiha-i temyiziyye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede bu gibi deâvide müddei evvela veraseti iddia etmek ve sübutundan sonra veresede şîğâr mevcut olduğu takdirde bir vasi tayin edilmek lazım olup gerçi sağır-i mezbûr için eytam müdürü vasi tayin ve husumeti rey edilmiş ise de müteveffânın terekesine müdür-i mûmâileyhin hasbe'l-vazife vaz'ü'l-yed olup olmadığını tahkik...</p>
-----	---

547	<p>Gaziantep Livası mahkeme-i şer'iyyesinden evkaf idaresi aleyhine ita olunan 1 Cemaziyelahir 1341 tarih ve 16 numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair evkaf müdürü Sadık imzalı layiha-i temyiziyyenin nüsha-i saniyesi mümeyyiz-i aleyhe lede't-tebliğ layiha-i cevabiyye ita etmediği anlaşılmaqla layiha-i temyiziyye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede teamülün suret-i sübutunda kendilerinden evvel üç mütevellinin isim ve hüviyetinin zikr ve tayiniyle ispatı muktezi olduğu gibi evladın vâkıfa isâlinde filan ibni filan diyerek vâkıfa veyahut vâkıfa nesebi müntehi olup hükmen sabit olan zata isâli lazımeden iken bu noktadan zühul edilmekle beraber şahid-i sâni şahid-i evvel gibi şehadet etti gibi zaptın tahriri muhalif...</p>
548	<p>Gaziantep Livası mahkeme-i şer'iyyesinden evkaf aleyhine ita olunan 4 Receb sene 341 tarih ve 13 sicil numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair evkaf müdürü Sadık imzalı layiha-i temyiziyye ve Muhammed imzalı layiha-i cevabiyye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede nezaret tabirinin tevlit-i manasına müteârif idüğü ispat edilmemiş olduğu gibi vâkıfın biraderi ve evladı munkariz olup olmadıkları nüfus dairesinden istimâl olunmamış ve şühûdla dahi ispat edilmemiş ve şühûd-u müstemeânın şehadeti ayrı ayrı zapt ve ziri mühür veya imzalarıyla tevsik ettirilmek muktezi iken...</p>
548	<p>Karaisalı Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 1 Cemaziyevvel sene 341 tarihli işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Saibe vekili Ali Rıza imzalı layiha-i temyiziyyenin nüsha-i saniyesi mümeyyiz-i aleyhe lede't-tebliğ layiha-i cevabiyye ita etmediği işar-ı mahalliden anlaşılmaqla layiha-i temyiziyye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede evvel emirde zevc-i merkurum dava-yı vakıasını tashih etmeden muhakeme istimâ edilmiş olduğu gibi meclis-i mezkurun meclis-i akit olup olmadığı ve tarafeyn mevâni-i şer'iyyeden hâli olup olmadıkları hususuna da taarruz edilmemiş...</p>
549	<p>Çivril Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 3 Cemaziyelahir sene 340 tarihli işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Mustafa imzalı layiha-i temyiziyyenin nüsha-i saniyesi mümeyyiz-i aleyhaya lede't-tebliğ layiha-i cevabiyye ita etmediği anlaşılmaqla layiha-i temyiziyye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede zevc-i mezbûrun zevcesi mezbûreye mücib küfr'ül-lafz ile sebb ve şetm eylediğine ve bu lafzın südurundan sonra zevç ve zevcenin ays-ü izdivaçla müteayyiş olup olmadıklarına dair...</p>
549	<p>Adapazarı Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 11 Cemaziyelahir sene 341 tarih ve 7 numaralı ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Muhammed mühürlü layiha-i temyiziyye ve Fatıma imzalı layiha-i cevabiyye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede müddeiye-i mezbûre zevci gaib-i mezbûr kendiye nakde bırakmadığından ve bir mahalden havale etmediğine ve naşize olmadığına ve mu'ted veya iddeti munkaziye olmuş mutallakası olmadığına tahlif icap ettiği gibi...</p>
549	<p>Sandıklı Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 16 Cemaziyelahir sene 341 tarih ve 13 numaralı ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Hasibe imzalı layiha-i temyiziyyenin nüsha-i saniyesi mümeyyiz-i aleyhe lede't-tebliğ layiha-i cevabiyye ita etmediği anlaşılmaqla 26 Cemaziyevvel sene 341 tarih ve 74 numaralı ilam-ı gıyabi ve evrak-ı</p>

	<p>müteferria ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyesi</p> <p>Hadisede müddeiye-i mezbûrenin zevci askerde bulunmasına göre itaatine veya nüshuzuna hükmedilecek esbâbin fikdaniyla beraber keşif ve muayene olunan hane raporunda mutearrız-ı aleyha vekili Osman Zeki dava zabıtnamesinde Mehmed Zeki kaydolunarak esna-yı muayenede vekilinin tebeddül edip etmediği anlaşılmadığı gibi...</p>
550	<p>Evkaf Mahkemesinden aleyhine ita olunan 25 Cemaziyelahir sene 340 tarih ve 100 numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizten tetkiki istidâsına dair Ali Rıza imzalı layiha-i temyiziyye Evkaf dava vekili Ahmed Nuri imzalı layiha-i cevabiyye ilam-ı mezkurla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbâb-ı nakziyesi</p> <p>Hadisede hilaf-ı şart-ı vakf mazbut-u hazine olmasına irade-i seniyye taalluk etmiş olsa bile şart-ı vâkıfa ve ahkâm-ı şeriyeye muhalif olacağından medâr-ı hükm olamayacağı cihetle mezkûr akârât-ı vakfiyenin tevliyeti iddia olunduğu üzere on kadar evlad-ı vâkıfa tevcih olunmuş ise kendileri müstakim olduklarından...</p>

Sene 2, Sayı 13-14-15, Rûmî Ağustos 1339, Miladi Ağustos 1923		
Mukarrerât-ı Temyiziyye		
Heyet-i Temyiziyye Hukuk Dairesi Mukarrerâtı		
Sayfa	Karar N.	Karar Özeti
579	5613	Bir hadisenin izalesi davalarında münazaun-fih-i muhillin mutasarıf-ı hakikisi olduğu müsbit olan sened-i resmîyenin müddei tarafından ibraz edilmesi lazım gelir.
579	5615	Emin yeminiyle tasdik olunmak muktezi iken aksinin müddei aleyhe isbat ettirilmesi nakz-ı hükmü müstelzim olur.
580	5616	Menâfi-i mağsub mazmun değilse de mağsub muaddün-li'l-istiğlal olduğu takdirde ücret lazım geleceği muktezi iken bundan zuhûl edilmesi müstelzim-i nakz ahvâldendir.
580	5617	Suret-i iddiaya göre yeminin şekli tespit edilmek muktezidir. Zabıtnameye şekli-i yeminin tahrir edilmemesi müstelzim-i nakz ahvâldendir.
580	5619	İtirazen cereyan eden muhakemenin muallak olduğu günde asıl müddeinin adem-i vüruduna mebni hakk-ı muhakemenin muvakkaten sükutuna karar verilmiş iken ahiren müddei ve mu'teriz-i aleyhin mahkemeye gelmesi üzerine itiraz davasının devam-ı rüyetine karar verilmesi ve mu'terizin istidâsının reddedilmesi müstelzim-i nakz esbab-ı kanuniyedir.
581	5620	Vekilin akdi nefsine veya müvekkiline muzaf kılınp kılınmadığının tetkik edilmemesi müstelzim-i nakz ahvâldendir.
581	5560	Mevâdd-ı hukukiyede hükm-ü gıyabiyenin keenlemeyekün addedilebilmesi netice-i kararlar tayin edilebilir.

582	5663	Müddeinin başka başka ikame ettiği davalar bi't-tevhid mecmuu elli bin kuruşu tecavüz ettiği halde sulh mahkemesinde tevhidten rüyet edilmesi müstelzim-i nakz ahvâldendir.
582	5668	Mürur-u zaman esbab-ı temlikten değildir.
583	5689	Hin-i talepteki bedel-i mislin erbab-ı vukufa takdir ettirilmemesi müstelzim-i nakzıdır.
583	5690	(?) davasına karşı mülk-ü mutlaka şehâdetin davaya adem-i muvafakatini istilzam eyler.
583	5691	Ecr-i müsemma lazımgelen ahvâlde ecr-i kanununin takdir ve hükmedilmesi müstelzim-i nakzıdır.
584	5693	Esbâb-ı sübutiyenin fikra-i hükmiyede irae edilmemesi derûn-i zabıtta esbâb-ı sübutiye kifayetinden bahs olunmaması müstelzim-i nakzıdır.
584	5696	İstihkak davalarında müddeinin istizhâren tahlif edilmemesi müstelzim-i nakz ahvâldendir.
585	5697	Davasını ispattan izhar-ı acz eden müddeinin hakk-ı tahlifi derkâr iken bu lüzum-u kanuniyenin istimâl ettirilmemesi müstelzim-i nakzıdır.
585	5699	Hayvânâtın kendiliğinden ikâa ettikleri hasar müceb-i zamân değildir.
585	5700	Zarar-ı külli hasârât vakıa-ı bedel-i iltizamın nisfını tecavüz etmekle hasıl olur.
586	5701	Sulh hakimleri hakkında olan kanun mücibince mehâkim-i sulhiyye ısdârı mutazammın karar itasına salahiyettar değildir.
586	5765	Müşteri mebin bi'l-istihkak hükmen zabt edildiğini mutazammın ilam ibraz etmedikçe bayi hakk-ı rücuu olamaz.
587	5767	Şahitlerin ale'l-infirâd istimâi ve suret-i şehadetlerinin ayrı ayrı olarak zabta derç edilmesi muktezidir.
587	5801	Mazeret-i meşrûasından mahkemeyi haberdar eden muterizin mazereti tahkik edilmeksizin redd-i itiraza karar verilmesi müstelzim-i nakzıdır.
587	5953	Kıymeti gayr-ı muayyen davanın rüyeti mehâkim-i sulhiyyenin vazifesi haricindedir.

Şer'iyye Dairesi Mukarrerâtı

Sayfa	Karar Özeti
588	Muğla Livası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 23 Şaban 1341 tarih ve 60 sicil numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizden tetkiki istidâsına dair Mustafa Nuri imzalı layiha-i temyiziyye ve Mustafa Tevfik imzalı layiha-i cevabiyye ve sair evrak-ı müteferriasi ilam-ı mezkûrla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu. Esbab-ı nakziyyesi Hadisede arazi-i müddeabiha vakıf olup olmadığı ve vakıf ise envai ve aksamından hangisinden olduğuna dair...

588	<p>Kütahya Livası merkez mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 1 Ramazan 341 tarih ve 158 sicil numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Mehmed Halid imzalı layiha-i temyiziyyenin nüsha-i saniyesi mümeyyiz-i aleyhaya lede't-tebliğ layiha-i cevabiyye ita etmediği anlaşılmaqla layiha-i temyiziyye ilam-ı mezkûrla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbab-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede meclis-i mezkûrun meclis-i akit veyahut meclis-i vaad midir tavzih edilmemiş olduğu gibi...</p>
589	<p>Mardin Livası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 30 Rebiülevvel 341 tarih ve 95 sicil numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Emine imzalı layiha-i temyiziyye ve Halil imzalı layiha-i cevabiyye ilam-ı mezkûrla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbab-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede vesayet-i mezkûrenin sübutuna binaen müsi-biha olan bahçe-i mezkûrun evvel emirde ihracı ile ba'de emlak-ı sairenin taksimi icab edeceğinden...</p>
589	<p>Sürmene Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden ita olu5 Zilkade 1341 tarih ve 9 numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Ahmed mühürlü layiha-i temyiziyye ve Emin ve Hasan mühürlü layiha-i cevabiyye ilam-ı mezkûrla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbab-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede zevci sağır-i mezbûr Dursun'un hîn-i akd-i nikahta henüz tevellüd etmediğinin dermeyer edilmesine göre nüfus dairesinden kaydının istifsarı ve kendisinin muayene ve müşahedesıyla ona göre ifa-i muamele edilmek...</p>
590	<p>Lazistan Livası mahkeme-i şer'iyyesinden ita olunan 23 Şevval 341 tarih ve 72 sicil numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Zülfiye vekili Hulusi imzalı layiha-i temyiziyyenin nüsha-i saniyesi mümeyyiz-i aleyhaya lede't-tebliğ layiha-i cevabiyye ita etmediği anlaşılmaqla layiha-i temyiziyye ilam-ı mezkûr ve sair evrak-ı müteferriasiyla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbab-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede evvel emirde dava tashih ettirilmemiş olduğu gibi şahs-ı salis sıfatıyla dahil-i dava olmayan istidâsında bulunan Şemseddin'in bidayeten duhulüne karar verildikten sonra...</p>
590	<p>Konya Vilayeti mahkeme-i şer'iyyesinden ita olunan 22 Receb 341 tarih ve 2335 numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Ahmed Rasim imzalı layiha-i temyiziyyenin nüsha-i saniyesi mümeyyiz-i aleyhaya lede't-tebliğ layiha-i cevabiyye ita etmediği iş'ar-ı mahalliden anlaşılmaqla layiha-i temyiziyye ilam-ı mezkûrla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbab-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede nikahın akdi mahalli Petric Kazası olmasına ve mezbûrenin elyevm Konya'da olup zevcinin hasbe'l-memuriye Ankara'da bulunmasına göre madem ki mezbûre muhacireten zevci ile maân hicret etmiş olmalarına binaen adem-i itaat hakkında beyan edilen esbab...</p>
591	<p>Cizre Kazası mahkeme-i şer'iyyesinden aleyhine ita olunan 29 Zilkade 1341 tarihli işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Evkaf memuru Cemil mühürlü layiha-i temyiziyye ve müteveffa Mustafa Paşa veresei vekili Cahid mühürlü layiha-i cevabiyye ilam-ı mezkûrla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbab-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede müddeabih dükkânlardan sekiz adedinin vakfiyetine hükmedilmiş ise de hükm-ü mezkûr huzûr-u şeride sabit olup olmadığına...</p>
591	<p>Sivas Vilayeti merkez mahkeme-i şer'iyyesinden ita olunan 15 Şaban 341 tarih ve 45 numaralı işbu ilam hükmüne adem-i kanaatle temyizen tetkiki istidâsına dair Receb mühürlü layiha-i temyiziyye ve Evkaf İdaresi vekili Ahmed imzalı layiha-i cevabiyye ilam-ı mezkûr ve sair evrak-ı müteferriasiyla birleştirilerek kıraat ve tetkik olundu.</p> <p>Esbab-ı nakziyyesi</p> <p>Hadisede müddeabih mahallin vakfiyetine hükmedilmiş ise de istibdalde şerait-i istibdalin</p>

		vücudu li-ebed olup şerait-i mezkûre-i mevcûde idüğüne dair elde ferman suretinden başka bir vesika olup olmadığı tahkik edilmemiş...
Temyiz İstidâları Dairesi Mukarrerâtı		
Sayfa	Karar N.	Karar Özeti
592	652	Mahall-i bey olan dükkanda bandrolsüz kibrit bulundurulması o kibritlerin bey'e arz olduğuna delildir. Bu hususa dair tanzim kılınan zabıt varakalarının aksi ispat ve delail-i saire ile hükümden ıskat olmadıkça o bandrollü olduklarına delalet edemez. Hazine Vekaletinde bulunacak zatın vekaletnamesi olup olmadığının tetkiki ve zabıtnamede zikri lazımdır.
593	690	Bir cürmün suret-i ikaina dair mevcut olan şehâdât esbab-ı mücibe beyanı suretiyle reddedilmeyerek beraat kararı verilemez ve bila-ruhsat kat' olunan eşcarın maktâ'larının adem-i tayini kâtalara meşruiyet bahşedemez. Maktûa apaçların mukatta ile adem-i tatbiki mücerret esbab-ı beraatten olamaz. Birbirine muhalif şehâdattan birinin diğerine tercihi halinde esbab-ı mücibe beyanı lazımdır.
594	705	Başka başka cürümden dolayı müteaddit mehâkimde maznuniyeti olan şahsın içtima-i ceraim kaidesine tevfikân bir mahkemede tevhidden muhakemesinin icrası lazımdır. Fakat bir cürümden dolayı müteaddit eşhasın bir mahkemede muhakemeleri icra olunmakta iken bu maznunlardan bir şahsın diğer mahkemede maznunen derdest muhakemesi olduğu anlaşılırdıkta o şahsın şerik cürümlerinden muhakemesinin tefrikiyle diğer mahkemeye sevki gayr-i caizdir ve çünkü muhakemenin tefriki halinde aynı delail ve esbab ile bir mahkemenin mahkumiyete diğer mahkemenin beraate karar verilmesinin ihtimali mevcut ve mehâkimden bir hadise hakkında birbirine muhalif kararların süduru muhtemel ve melhuz olduğundan diğer mahkemedeki cürmünden dolayı mücrimiyetine karar itası halinde içtima-i ceraim kaidesine tevfikân ve tevhidden ceza tayini için mücrimiyet ve beraat kararlarından herhangi biri itihaz edilirse işar hususunun o mahkemeye tebliği muktezidir.
596	714	Tedavül eden evrakı nakdiyye olması itibariyle katib-i adlin mücerred kendisine ait ücretin madeni olarak verilmemesinden dolayı muamele-i tasdikânın tehiri vazifesini suistimâl cürmünden ma'duddur.
597	716	İcra kılınan tebligat üzerine muteriz davete icabet etmediği halde birinci yevm içtimada itiraz arzuhalinin keenlemeyekün addine karar verilmesi lazımdır. Muhakeme vakt-i ahara talik olduğu halde muterize tekrar ve yeniden celbname irsali icab eder. Celbname gönderilmeyerek birinci yevm içtimada gelmemiş olduğundan bahisle ve ikinci üçüncü muhakemede muterizin istidâsının keenlemeyekün addine karar verilmesi kanuna muhaliftir.
599	728	Ereğli Havza-i Fahmiyesi'nde kazazede olanlardan vefat edenlerin ve eşleri tarafından ikame olunacak tazminat davalarıyla kazanın vukuu sui idareden veya fennen ifası lazım gelen hususatın adem-i ifasından neşet eylediği halde âmîl ve müstelzim haklarındaki ceza tertibine dair davaların rüyeti Sulh Hakimlikleri Kanunu'na tevfikân sulh mahkemelerinde rüyet edilecektir. Fennen sabit olan bir hususun hilafı yine fennen ispat edilmesi icap eder.

600	729	Tenbâkûların bir mahalden diğerk mahalle nakli nakil tezkeresine mütevakıftır. İnhisar-ı Duhan Kanunu'na muhalif harekâtın dolayısı usulüne tevfiikan tanzim kılınmış olan zabıt varakalarının münderecatı sahteliği iddia olununcaya kadar muteberdir.	
Mahkeme-i Temyiz Ceza Dairesi Mukarrerâtından			
Sayfa	Karar N.	Esas N.	Karar Özeti
601	2501	2497	Leylen ve müsellahan eşhas-ı müteaddide tarafından muamele-i cebr ve şiddet icrasıyla ika edilen sirkat fiiline Kanun-u Ceza'nın 221'inci maddesi mâ-bihi't-tatbik olunur.
602	2556	2562	İzhar-ı hakk şahidinin muhallifen istimâ muhalif-i usul ve müstelzim-i nakz-ı esbab-ı kanuniyedir.
603	2571	2561	Mazbata-i ittihamiye mahiyetinde olan müstantık kararnamesiyle ittihamnamenin kıraatinden sonra müddeiumumilik canibinden tasvir ve teşrih-i davayı müteakip müttehmlere söz verilmek ve ba'de evrak-ı saire-i dava okutturulmak suretiyle tertib-i kanuniyeye riayet olunması ve fail-i asıllarla fer'an zî-medhal bulunanların esasât-ı cezaiyeye tevfiikan tefrik ve izah edilmesi lazımdır.
604	2642	2639	Eşhas-ı müteaddide tarafından ika edilen sirkat-i cebriye esnasında birinin vukua getireceği cerh fiilinin sirkatin vaz'ı noktasından diğerk şürekayı cürme müessir ve binaen aleyh cerhin fail-i müstakilinin tayin edilememesi mahiyet ve nev-i cürmü tağyir edemeyeceği derkâr olduğu halde Kanun-u Ceza'nın 180'inci maddesinin tayin-i cezada esas ittihazı muğayir-i kanundur.

Sene 2, Sayı 16-17-18, Rumi Teşrinisani-Kanunuevvel 1339, Kanunusani 1340, Miladi Kasım-Aralık 1923, Ocak 1924			
Mahkeme-i Temyiz Kararları			
Sayfa	Karar N.	Esas N.	Karar Özeti
648	2650	2670	Cebr ve şiddetin mukteziyyatından olan darbdan mütehasıl (?) ve berelerin cerh addiyle, Kanun-u Ceza'nın 218'inci maddesinin tayin-i cezaya esas ittihazında isabet-i kanuni yoktur.
649	2674	2645	Heyet-i Mahsusa-i İthamiyeler emârât-ı mevcudenin ithama derece-i kifayetini takdire salahiyettardır.
650	2711	2679	Hapishaneden firar edip nâdimen avdet ve teslim-i nefis eden mahbusinin Kanun-u Ceza'nın 7'nci maddesine tatbik hareketiyle tezyid-i mücâzâtı kasd-ı kanuna münâfi ve firar fiilinden mahkumiyet-i katiye-i sabıkasının tekerrüre esas ittihazı gayrı caizdir.

651	2781	2786	Maktulün muhtelif mahallerinde görülen cürüh-u müteaddideden hangisinin münbais-i mevt olduğunun erbab-ı fence tayini ve müttehemlerin her birinin fiil-i katlde derece-i dühul ve iştiraklerinin tespiti lüzumundan zühul olunması müstelzim-i nakzdir.
652	2806	2811	Bir münazaa esnasında atılan silah mermisinin tevci-i istihdaf edilen şahsın gayrisına isabetiyle cerihadâr olmasının hataya hamli gayri caiz ve mahiyet-i kast cürmü haizdir.
653	2814	2820	Tesir-i bürüdet ve adem-i tedavinin fail ininde meçhul olan esbab-ı mütekaddimeden ari maksat kanuna mugayir ve binaenaleyh nakzı müstelzimdir.
654	2959	2967	Nakz-ı vakıa mücrimiyet kararına sârî ve mücrimin hal-i ithama avdiyle tekrîr-i muhakemesini dâî olduğu halde, mücrimin ikmal-i müddetle tahliye edildiğinden bahisle tekrîr-i muhakemesine mahal olmadığına mütedair itihaz-ı karar olunması doğru değildir.
655	3076	3074	Teşkilat-ı hazıra itibariyle heyet-i ithamiye makamında olan bidayet hakimlerinin itirazen tetkik edeceği mesailde delâil-i mevcudenin ithama kifayet ve adem-i kifayetini takdire salahiyetleri vardır
657	3126	3090	Müstantıklıkça itihaz olunan mukarrerâta karşı evvel emirde hakk-ı itirazlarını istimâl etmeyerek ıskat eden bidayet müddei umumilerinin mâ-fevkinde bulunan istinaf müddei umumiliğinden vuku bulan itirâzât üzerine bade'l-fesh müstantıklıkça ikinci defa itihaz edilen karar-ı mecburiye karşı hakk-ı itirazları olamaz.
658	-	-	Miri ormanlarından bilâ-ruhsat kat' olunan eşcârın karakol inşası için kat edildiğine dair jandarmaların beyânât-ı mücerrideleri kat'ların adem-i mesuliyetini istilzam etmez. Karakol inşası için eşcâr katına hakimce emir verilip verilmediğinin ve jandarmaların emr-i mücbir gibi bir hal ve hareketi mevcut ve mesbûk olup olmadığının evvel emirde tahkiki ve katiyyen karakol inşası için olsa bile Orman Nizamnamesi mücibince muamele ifası lazımdır.

659	-	-	<p>İtiraz üzerine karar-ı gıyabi-i istinafiyenin keenlemyekün addine karar verilirken sonra yeniden tetkikat-ı istinafiyenin icrası ve istinaf istidâsının müddet-i kanuniyesi zarfında verilir verilmemişinin tetkiki, süresinde verilmediği anlaşıldıktan sonra istidânın ilam-ı ibtidaiyenin ve itirazat-ı vakıanın ve evrak-ı sairenin kıraatinden sonra bir karar ittihazi icap eder iken, bu usule riayet edilmeyerek hükm-ü ibtidaiyenin feshiyle adem-i mesuliyete karar verilmesi ve bir davanın bir mahkemeden diğer mahkemeye nakli ve mahkeme-i temyiz kararına mütevakıf iken mücerret adliye vekaletinin emriyle bir davanın diğer mahkemeye nakl olunması, ve saffet-i Muhammed (s a) murad olunarak İslamiyet denilen din bir şahsın kavlından ve Kur'an-ı Kerim o şahsın düzme koşma safsatlarından ibarettir demek ve Hazret-i Muhammed'e dürg-i sahtekarlık isnat etmek gibi elfazın fazâhat-ı lisaniyeden ma'dûd olduğu halde bu tefevvühatın fazâhat-ı lisaniyeden addedilmemesi muhalif-i kanundur.</p>
-----	---	---	---

KAYNAKÇA

- BCA, Fon:30-18-1-1, Kutu 1, Gömlek 1, Sıra 10, Tarih: 16.05.1920.
- BCA, Fon: 30-18-1-1, Kutu 2, Gömlek 28, Sıra 16, Tarih 17.01.1921.
- BCA, Fon: 30-18-1-1, Kutu 7, Gömlek 37, Sıra 13, Tarih: 17.10.1923.
- Ceride-i Adliyye, Sayı 7-18.
- Ceride-i Resmiiyye, Numara 1, Sene 1, 7 Şubat 1337.
- Dstr, I/4, 5, 8; II/5, 6, 8, 9, 12; III/1, 2.
- Abdülhalik Midhat, "Jüri ve Heyet-i İthamiye", S.2, İstişare Dergisi, ss. 62-66.
- Ahmed Ziya, "Muhasebe-i Kanuniye-III: Bizde Heyet-i İthamiye", C. II, S. 8, İlm-i Hukuk ve Mukayese-i Kavanin Mecmuası, ss. 90-96.
- Argunhan B, "Ceride-i Mehâkim'in Tanzimat Dönemi Osmanlı Hukuku Bağlamında Tahlili (1873-1875)" S.70, 2023, Adalet Dergisi, ss. 613-666.
- Aydın M A, "Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliyye", TDVİA, C.9, İstanbul, 1994, ss. 387-388.
- Aydın M A, Türk Hukuk Tarihi, 16. Baskı, Beta, İstanbul, 2019.
- Bingöl S, "Osmanlı Mahkemelerinde Reform ve Ceride-i Mehâkim'deki st Mahkeme Kararları", S.1, C.XX, 2005, Tarih İncelemeleri Dergisi, ss. 15-38.
- Cin H / Akyılmaz G, Türk Hukuk Tarihi, 13. Baskı, Konya, 2021.
- Ekinci E B, Ateş İstidası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.
- Ekinci E B, Osmanlı Mahkemeleri (Tanzimat ve Sonrası), 2. Baskı, Arı Sanat, İstanbul, 2017.
- Karaismailoğlu E / Demirtaş R A / Onat İ E, "Her Türlü Yoksulluk İçinde Tekemmüle Doğru bir Hatve": Ceride-i Adliye, Makale Fihristi ve Yazar Dizini (1909-1929), S. 13-14, 2012, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Dergisi, ss. 137-216.
- Karataş A V, "Tanzimat Dönemi Hukuk Muhakemesinde İstinafı Mümkün Kararlar: Ceride-i Mehâkim'de Yayımlanmış Kararlar Kapsamında Bir İnceleme", S. 70, 2023, Adalet Dergisi, ss. 571-612.
- Kayar B, Tanzimat Dönemi Osmanlı Hukuk Reformları, Adalet, Ankara, 2021.
- Kenanoğlu M M, "Nizâmiye Mahkemeleri", TDVİA, C.33, İstanbul, 2007, ss. 185-188.
- Kılınç A "The Influence of the Ottoman State on Islamic Law", S.7, 2022, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, ss.547-580.
- Kılınç A / Yıldırım D, "Tanzimat Dönemi Düalist Hukuk Yapısının Şahsa Karşı İşlenen Suçlara Yansıması", Necmettin Erbakan Hukuk Araştırmaları-Kamu Hukuku, Nuran Koyuncu / Abdülkadir Yıldız (ed.), Konya, NE Yayınları, 2021.

Köksal O, “Adliye Örgütünün Problemleri ve Yapılması Gerekli Düzenlemelere Dair II. Abdülhamit’e Sunulan Bir Layiha”, S. 9, 1998, OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, ss. 263-285.

Mumcu A, Divan-ı Hümayun, 5. Baskı, Phoenix, Ankara, 2020.

Saylan K, “II. Abdülhamid Döneminde Mahkemelerin Islahına Dair Hazırlanan Layihalar ve İsimli Bir Layiha Örneği”, S. 31, 2016, Karadeniz Dergisi, ss.265-278.

Turan A, Divan-ı Ahkam-ı Adliye, Adalet, Ankara, 2022.

Türkezade Hafız Mehmed Ziyaeddin Efendi, Osmanlı Hukuk Sözlüğü, Fethi Gedikli / İbrahim Enes Onat (Haz.), 2. Baskı, On İki Levha, İstanbul, 2021.

Ülker İ, “Osmanlı Ceza Yargılamasında Müstantik (Sorgu Hâkimi)”, C. II, S. I, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, ss.41-57.

Yavuz H, “Ceride-i Adliyye”, TDVİA, C.7, İstanbul, 1993, ss.404-405.

Yavuz H, “Ceride-i Mehâkim”, TDVİA, C.7, İstanbul, 1993, ss.408-409.

<https://www.yargitay.gov.tr/tarihce>